

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ

19-20 жовтня 2019 року
(частина I)

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

19-20 жовтня 2019 року
(частина I)

**Львів
2019**

УДК 005
ББК 94.3(0)

Актуальні питання розвитку науки та освіти (частина I): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 19-20 жовтня 2019 року. – Львів : Львівський науковий форум, 2019. – 56 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання розвитку науки та освіти», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються актуальні питання розвитку науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

ЗМІСТ

Біологічні науки	5
<i>Василюк О.О., Євсікова С.С.</i> НЕТРАДИЦІЙНІ ПЛОДОВІ КУЛЬТУРИ В ІНТРОДУКЦІЇ КРЕМЕНЕЦЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ	5
<i>Гордійчук А.В.</i> РАРИТЕТНІ ВИДИ РОДИНИ MAGNOLIACEAE JUSS. В ОБ'ЄКТАХ КУЛЬТИВОВАНОЇ ДЕНДРОФЛОРИ ВОЛИНО-ПОДІЛЛЯ.....	6
<i>Євсікова С.С., Василюк О.О.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА РАРИТЕТНИХ ВИДІВ РОДИНИ ROSACEAE JUSS У КОЛЕКЦІЇ КРЕМЕНЕЦЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ	7
Державне управління.....	8
<i>Василенко О.А.</i> ДОБРОЧЕСНІСЬ ЯК СКЛАДОВА ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ	8
<i>Маркула О.С.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ, ПІДГОТОВКА ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ	11
Економічні науки	12
<i>Андрущишин М.М.</i> ЕКОНОМІКО-УПРАВЛІНСЬКІ КОМПЕТЕНЦІЇ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ФОРМАЦІЇ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТА БОГОПОСВЯЧЕНИХ ІНСТИТУТАХ УГКЦ.....	12
<i>Галайко А.М.</i> ОЦІНКА ВПЛИВУ ПОДАТКОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ НА ОБСЯГ ВИРОБНИЦТВА ЙОГО СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ 15	
<i>Гулак І.В.</i> ГРОШОВА РЕФОРМА С.Ю. ВІТТЕ	18
<i>Кишакевич Б.Ю., Єфімов В.О.</i> ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ БАЗЕЛЬ ІІІ В УКРАЇНСЬКІЙ БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ.....	18
<i>Ковіня М.М., Тихонова І.В.</i> СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ, ЙОГО ВИДИ ТА ФОРМИ	19
<i>Колісник О.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	21
<i>Мацкевич А.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ.....	23
<i>Наконечний О.О.</i> ВИКОРИСТАННЯ WEB-СЕРВІСУ WOLFRAM ALPHA ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ТЕОРІЯ ЙМОВІРНОСТЕЙ ТА МАТЕМАТИЧНА СТАТИСТИКА»	24
<i>Пузирьова П.В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ.....	25
<i>Пурій Г.М., Фляк І.Р.</i> ФАНДРАЙЗИНГ ЯК МЕТОД ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНОСТІ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ 26	
<i>Саватська О.М., Десятник Д.В.</i> ДЕРЖАВНІ ОБЛІГАЦІЇ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	29

<i>Сидоренко Я.С.</i> ЗАСТОСУВАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ В ОЦІНКАХ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ	30
Медичні науки	32
<i>Stoian A.O., Hordiienko P.O., Katelevska N.M.</i> INTERNAL ENVIRONMENT OF HOSPITAL AS THE RISK FACTOR OF MEDICAL STUFF OCCUPATION PATHOLOGY.....	32
<i>Антоненко Я.М., Чемадура В.Ю.</i> КЛІНІЧНИЙ ВИПАДОК РОЗВИТКУ ТУБЕРКУЛЬОЗУ ПІД МАСКОЮ ДВОСТОРОННЬОГО ПЛЕВРИТУ ТА ПЕРИКАРДИТУ НА ФОНІ ВІЛ - ІНФЕКЦІЇ	33
<i>Дідаш М.В.</i> ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВАЛЬГУСНОЮ ДЕФОРМАЦІЄЮ СТОП. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	34
<i>Кулікова Д.О., Чумак Л.І.</i> ВИЗНАЧЕННЯ АЛГОРИТМУ УЛЬТРАЗВУКОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ВАП ЗА ДАНИМИ УЗ ДІАГНОСТИКИ	36
<i>Остапець М.О., Король М.А.</i> ВПЛИВ МЕЛАТОНІНУ НА РОЗВИТОК СТАРІННЯ ТА ЗАХВОРЮВАНЬ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ	38
<i>Піскарьова В.Р.</i> ПРИНЦИПИ ДИФЕРЕНЦІЙНОЇ ТЕРАПІЇ АБСАНСІВ У ДОРОСЛИХ ..	39
<i>Савенко В.О., Сириця Я.О., Шеремет О.О., Шахова Т.В.</i> «ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ І ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ СКОЛІОЗУ У ДІТЕЙ».....	39
<i>Савенко В.О., Холодова А.О., Шеремет О.О., Шахова Т.В.</i> «ОСОБЛИВОСТІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ХВОРИХ НА СПАСТИЧНУ ФОРМУ ДЦП» ..	42
<i>Сухарєва Л.П., Кателевська Н.М.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕДИЦИНИ	44
Національна безпека	46
<i>Арутюнова Л.Е.</i> ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ НЕЛІНІЙНОЇ ВІЙНИ.....	46
<i>Арутюнова Л.Е.</i> СТРАТЕГІЯ ВЕДЕННЯ НЕЛІНІЙНОЇ ВІЙНИ	48
<i>Бугай В.В.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ..	50
<i>Фастовець О.О.</i> СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ МАНІПУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНОЮ СВІДОМІСТЮ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНФОРМАЦІЙНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ.....	51
<i>Фастовець О.О.</i> СУБ'ЄКТИ, ОБ'ЄКТИ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН	53
<i>Цап С.О., Файдюк П.А.</i> ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА - ПРОПАГАНДА В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ	54
<i>Цап С.О., Файдюк П.А.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА УКРАЇНА.....	55

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Василюк О.О.,
науковий співробітник
Євсікова С.С.,
молодший науковий співробітник
Кременецький ботанічний сад

НЕТРАДИЦІЙНІ ПЛОДОВІ КУЛЬТУРИ В ІНТРОДУКЦІЇ КРЕМЕНЕЦЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ

На теренах Кременеччини *Asimina triloba* (L.) Dunal. (Азіміна трилопатева, папая), *Diospyros virginiana* L. (Хурма віргінська), *Diospyros lotus* L. (Хурма звичайна), *Elaeagnus umbellata* Thunb. (Маслинка зонтична), *Zizyphus jujuba* Mill. (Зизифус звичайний) - є новими і не поширеними, нетрадиційними плодовими культурами.

Дані види відповідають вимогам сучасного плідництва, а саме: стійкі до хвороб; невразливі шкідниками; мають високий вміст біологічно активних речовин у плодах та в інших частинах рослини; невибагливі до ґрунту та агротехніки вирощування.

Територія колекційної ділянки знаходиться в межах природного і антропогенного ландшафтів урочища «Калинівка» та займає південно-західний схил. Інтродуценти зростають у звичайному агротехнічному фоні відкритого культурного комплексу. Ґрунти – нейтральні близькі до слабо лужних, сірі лісові середньо суглинкові. Середня річна кількість опадів – 640 мм.

За вказаними видами проводились дослідження адаптаційних здатностей до умов зростання [1,2,3].

В результаті проведення фенологічних спостережень встановлено, що розпускання бруньок у 2019 році відбувалося за середньодобової температури повітря вище 10-15°C у видів *Elaeagnus umbellata* Thunb., *Asimina triloba* (L.) Dunal. – II декада квітня; *Zizyphus jujube* Mill., та *Diospyros virginiana* L. – III декада квітня.

Найпізніше початок вегетації зафіксовано у *Diospyros lotus* L. – I декада травня.

Ріст пагонів починався в III-III декаді квітня. Найбільший приріст пагонів спостерігався з II декади травня до III декади червня.

У виду *Elaeagnus umbellata* Thunb., вперше відмічене цвітіння з 20 червня по 9 липня 2019 року, тривалістю 20 днів. Період досягання плодів - з 23 вересня по 15 жовтня. Плоди - округлі, червоного кольору.

Види *Asimina triloba* (L.) Dunal., *Diospyros virginiana* L., *Diospyros lotus* L., *Zizyphus jujube* Mill., не вступили ще у генеративну фазу розвитку.

З метою вивчення особливостей росту видів плодових дерев, періодично визначали їхню силу росту шляхом періодичних вимірів висоти дерев, приростів, діаметр крони, штамба.

Diospyros lotus (L.), *Elaeagnus umbellata* Thunb., мають найвищі показники за приростом у висоту – 196-210 см., так і за шириною крони – 120x170 см., показник діаметра штамба 35 мм. Однорічний приріст пагонів 15-85 см.

Рослини виду *Diospyros virginiana* L., що перенесені з закритого ґрунту на постійне місце зростання мають теж хороші показники за приростом у висоту до 85 см., так і за шириною крони – 35x51 см., показник діаметра штамба 5-11 мм. Однорічний приріст пагонів 10-55 см.

Asimina triloba (L.) Dunal., висота рослин становить 25 см, ширина крони 12x25 см, діаметр штамба 4 мм. Однорічний приріст пагонів 2-6 см.

Zizyphus jujube Mill. (L.) висота рослин до 55 см, ширина крони 25x28 см, діаметр штамба 4 мм. Однорічний приріст пагонів 5-28 см.

Форма крони *Diospyros lotus* (L.) та *Zizyphus jujube* Mill. (L.) - куцова; розлога у *Elaeagnus umbellata* Thunb.; *Diospyros virginiana* (L.) *Asimina triloba* (L.) Dunal. – у вигляді штабмового деревця.

Загальний ступінь підмерзання дерев оцінювали за наявністю пошкоджень окремих частин [2]: *Diospyros lotus* (L.) *Zizyphus jujube* Mill. – слабе підмерзання, всихання однорічних приростів і частково дворічних гілок, відмічені за температури - 16-18°C; відсутнє підмерзання у *Asimina triloba* L., *Diospyros virginiana* L., *Elaeagnus umbellata* Thunb.

Спостерігали також за комплексом ознак, які характеризують реакцію рослин на посушливі умови [2]: середньо посухостійкі – приріст незначний, спостерігається пожовтіння листків при температурі вище +30°C, та середньо місячних опадів 35 мм у видів *Diospyros virginiana* L., *Asimina triloba* L.; посухостійкі – мають нормальний приріст і забарвлення листків *Diospyros lotus* (L.), *Zizyphus jujube* Mill., *Elaeagnus umbellata* Thunb.

Згідно ентомологічних та фітопатологічних спостережень усі види стійкі до шкідників та хвороб. Результати досліджень є первинні, тож вивчення продовжитимуться і надалі.

Література:

1. Меженський В. М., Нетрадиційні ягідні культури: рекомендації з селекції та розмноження. / Меженський В. М., Меженська Л. О., Якубенко Б. С. – К.: ЦП «Комприн», 2014. – 119, [12] с.: ISBN 978-617-7202-09-6.
2. Ткачик С. О. «Методика проведення експертизи сортів рослин групи плодових, ягідних, горіхоплідних, субтропічних та винограду на придатність до поширення в Україні» («ПСП» / За ред. Ткачик С. О. – 2-ге вид., випр. і доп. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 86 с.
3. Кохно Н. А., Курдюк А. М. Теоретические основы и опыт интродукции древесных растений в Украине – Киев: «Наукова думка». – 1994 – 186 с.

Гордійчук А.В.,

науковий співробітник відділу дендрології
Кременецького ботанічного саду

РАРИТЕТНІ ВИДИ РОДИНИ MAGNOLIACEAE JUSS. В ОБ'ЄКТАХ КУЛЬТИВОВАНОЇ ДЕНДРОФЛОРИ ВОЛИНО-ПОДІЛЛЯ

За значенням, «rarity» — рідкісність, раритет, диковина, виключність, надвисока якість (за АВВУУ Lingvo); заслуговуюча уваги рідкісність, рідкісна якість, щось виключне, видатне (Webster's, 2008), «раритет» — обрідка, рідкість (Штепа, 1977). Раритетність є одним з чотирьох ключових критеріїв цінності біоти (екосистем) разом з такими критеріями, як різноманіття, ряснота і охоронний статус (Sutherland, 2000).

У складі інтродукованої дендрофлори Волино-Поділля нараховується 15 видів родини *Magnoliaceae* з різним природоохоронним статусом. Відповідно до списку МСОП, з їх числа, під загрозою зникнення перебувають 3 види: *Magnolia cylindrica* E.H.Wilson, *Magnolia officinalis* Rehd. et Wils., *Magnolia stellata* (Zieb. et Zucc.) Maxim. Близький до загрози зникнення 1 вид: *M. wilsonii* (Finet et Gagnep.) Rehder. До категорії відносно благополучні належать 9 видів: *Liriodendron tulipifera* L., *Magnolia acuminata* (L.) L., *Magnolia biondii* Pamr., *Magnolia denudata* Desr., *Magnolia obovata* Thunb., *Magnolia salicifolia* (Zieb. et Zucc.) Maxim, *Magnolia sieboldii* K. Koch, *Magnolia tripetala* L., *Magnolia virginiana* L. Недостатньо вивчені – 2 види: *Magnolia kobus* DC., *Magnolia liliflora* Desr.

В доповіді Міжнародної ради ботанічних садів (Botanic Garden Conservation International, 2019) по охороні рослин, опублікованій 18 березня 2016 року, оприлюднена невтішна інформація про те, що багато видів реліктових рослин родини *Magnoliaceae* знаходяться під загрозою зникнення. В дикій природі майже наполовину (48%) скоротилось число видів магнолій, однієї з стародавніх груп рослин, які пережили епохи глобальних кліматичних змін. Зникнення магнолій викликане головним чином зміною середовища їх проживання із-за різких коливань клімату. Загрозливий Червоний список (IUCN Red List Categories and Criteria) стимулює науковців і прибічників охорони природи зосередитись на отриманні нових знань про стратегію захисту цих видів (The IUCN Red List, 2018). Саме колекції ex situ ботанічних садів, дендраріїв, парків, насінневих банків є життєво важливою гарантією збереження видів магнолій, які в майбутньому можуть використовуватися для вивчення реліктів, їх розповсюдження в декоративному садівництві, а також для репатріації в дику природу.

Культивована дендрофлора Волино-Поділля становить значний інтерес як джерело інтродукції науково цінних видів з перспективою широкого використання їх потенційних можливостей і мобілізації генетичних ресурсів. В природно-історичних умовах даного регіону зібраний генофонд дендрофлори з

1277 таксонів: 781 вид, 6 різновидів, 381 форма, 42 гібриди, 67 сортів (Черняк, 2004) з яких 41 таксон належить до родини *Magnoliaceae* (Гордійчук, 2018).

Станом на листопад 2018 року у складі інтродукованої дендрофлори Волино-Поділля нараховується 15 видів родини *Magnoliaceae*, що є раритетними та належать до різних категорій за класифікацією МСОП. Відповідно до списку [The IUCN Red List, 2019], до групи «threatened» (рослини під загрозою зникнення, зникаючі): під категорією «VU» (вразливий) належить 1 вид – 6,7% від загальної кількості таксонів; під категорією «EN» (вимираючий, загрозливий, під загрозою зникнення) належать 2 види – 13,3%; до групи «not threatened» (без загрози зникнення): під категорією «NT» (близький до загрози зникнення) – 1 вид (6,7%), «LC» (найменшої уваги, відносно благополучний) – 9 видів (60%), категорія «DD» (брак даних, недостатньо вивчений) – 2 види (13,3%). Всі види потребують особливої уваги в напрямку збереження та охорони рідкісних дендроекзотів.

Література

Гордійчук А.В. Представники родини *Magnoliaceae* Juss. в об'єктах культивованої дендрофлори Волино-Поділля / А.В. Гордійчук // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інтродукція рослин на Волино-Поділля: наука, освіта, мистецтво формування ландшафту, виробництво», Тернопіль, 2018. – С. 150-152.

Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покрытонасінні. Частина I. Довідник/ Кохно М. А., Пархоменко Л. І., Зарубенко А. У. та ін.; За ред. М. А. Кохна. – К.: Фітосоціоцентр, 2002. 448 с., іл.

Коршук Т.П. Інтродукція листопадних магнолій в Україну // Інтродукція деревних та чагарникових рослин в Україну. – Краснокутськ, 1993.

Черняк В.М. Культивована дендрофлора Волино-Поділля, перспективи її використання та збагачення. – Тернопіль: ТНПУ, 2004. – 264 с.

Штепа П. Словник чужослів. - 1977. - [Electronic resource]. [Electronic resource]. <http://dict.linux.org.ua/other/dict10/index.html>

The IUCN Red List of Threatened Species [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.iucnredlist.org/>
Sutherland W.J. Setting conservation priorities // Sutherland W.J. The conservation handbook: research, management and policy. - Oxford: Blackwell Science Ltd., 2000. - P. 21-35.

[Webster's...]. Rarity // Webster's Online Dictionary. - P.M. Parker, INSEAD, 2008. - [Electronic resource]. <http://www.websters-online-dictionary.org>.

Євсікова С.С.,

молодший науковий співробітник відділу дендрології

Василюк О.О.,

науковий співробітник відділу акліматизації плодових та ягідних культур

Кременецький ботанічний сад

ХАРАКТЕРИСТИКА РАРИТЕТНИХ ВИДІВ РОДИНИ ROSACEAE JUSS У КОЛЕКЦІЇ КРЕМЕНЕЦЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ

Раритетними дендроекзотами вважаються види рослин, які охороняються світовими червоними списками: Червоний список Міжнародного союзу охорони природи і природних ресурсів (ЧС МСОП), Червона книга України (ЧКУ), переліки видів, занесених до додатків Вашингтонської та Бернської конвенцій.

Важливими науковими інтродукційними осередками завжди були і є ботанічні сади, які є центрами збереження раритетних видів деревних рослин. Одним із таких об'єктів є Кременецький ботанічний сад, діяльність якого спрямована на збереження місцевих видів і введення в культуру нових інтродуцентів.

Станом на жовтень 2019 року колекція раритетних дендроекзотів Кременецького ботанічного саду включає в себе 61 вид, які належать до 28 родів, 21 родини, що відносяться до класу *Magnoliophyta*, відділу *Magnoliopsida* [1].

В цій статті ми зосередимо увагу на видовому різноманітті родини *Rosaceae* Juss.

Родина *Rosaceae* нараховує 5 раритетних видів, а саме: *Sorbus aria* (L.) Grantz - горобина круглолиста, *Sorbus aucuparia* L. - горобина звичайна, *Sorbus torminalis* (L.) Grantz. - горобина глоговина, *S. Intermedia* (Ehrh.) Pers. - горобина проміжна і *Malus neidweztzyana* Dieck. – яблуня Недзвєцького.

В результаті досліджень вивчено характеристику видів за біоморфою, екоморфою, природоохоронним статусом, природним ареалом, а також за господарським значенням [2,3,4].

Malus neidweztzyana Dieck. – яблуня Недзвєцького. Листопадне дерево до 8 м висотою, мікрофанерофіт, геліофіт, гігрофіт, мезотроф. Природоохоронний статус – МСОП (категорія EN), має декоративне значення для озеленення.

Природний ареал: Середня Азія (Тянь-Шань).

Sorbus aria (L.) Grantz - горобина круглолиста. Листопадне дерево висотою до 12 м, мезофанерофіт, геліофіт, мезофіт, мезотроф, природоохоронний статус – МСОП (категорія LC).

Природний ареал: Європа, Північна Африка і Мала Азія.

Sorbus aucuparia L. - горобина звичайна. Невисоке дерево або кущ до 15 м заввишки, мезофанерофіт, геліофіт, мезотроф, природоохоронний статус – МСОП (категорія LC).

Природний ареал: Європа, Північна Африка.

Sorbus torminalis (L.) Grantz. – горобина, берека, глоговина. Дерево до 25 м заввишки, мезофанерофіт, геліофіт, мезофіт, мезотроф, природоохоронний статус – МСОП (ЧКУ категорія LC), має декоративне, лікарське і охоронне значення.

Природний ареал: Європа, Середня Азія та Північна Африка. В Україні проходить крайня пн.-сх. межа поширення виду: Закарпаття, Передкарпаття, Північна Бессарабія, Поділля.

Sorbus intermedia (Ehrh.) Pers. - горобина проміжна. Листопадне дерево до 10 м висотою, мезофанерофіт, геліофіт, ксерофіт, оліготроф, природоохоронний статус – МСОП (LC), має декоративне значення.

Отже, в родині *Rosaceae* переважають раритетні види за екоморфою – геліофіти, мезофіти і мезотрофи; по природоохоронному статусу МСОП (категорії LC), всі мають декоративне значення.

Література:

1. Кохно М.А. Каталог дендрофлори України / М.А. Кохно. — К.: Фітосоціоцентр, 2001. — 72 с.
2. Серебряков И. Г. Жизненные формы высших растений и их изучение / И.Г. Серебряков // Полевая геоботаника. – 1964. – Т. 3. – С. 146–205.
3. Тахтаджян А.Л. Флористические области Земли / А.Л. Тахтаджян. – Л.: Наука, 1978. – 247 с.
4. Raunkiaer. C. The life forms of plants and statistical plant geography/ C. Raunkiaer. – Oxford, 1934. – 632с.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

*Василенко О.А.,
студентка 2 курсу Навчально – методичного центру
післядипломної освіти та підвищення кваліфікації
Дніпровського національного університету ім. О.Гончара*

ДОБРОЧЕСНІСЬ ЯК СКЛАДОВА ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Актуальність теми дослідження визначається потребою у вивченні етики державного службовця в публічному адмініструванні як одного з найважливіших чинників, що впливають на ефективність роботи державного управління.

Історія розвитку держави як соціально-правового інституту і розвиток його як органу управління, свідчить про те, що суспільство зацікавлене в тому, щоб на державній службі перебували компетентні, професійно підготовлені, високоморальні державні службовці.

Етична компетентність державного службовця визнається основою його професійної компетентності і ділової репутації, а такі моральні якості, як чесність, справедливість, відповідальність сприяють встановленню довіри у розвитку партнерських відносин і формуванню цінностей публічного адміністрування.

На сьогоднішній день моральний аспект державного управління вивчений недостатньо. Більш того, уявлення про нього шикуються не стільки в залежності від ідеалів і норм наукової раціональності, скільки під впливом домінуючих політичних цінностей і переваг політичної еліти. Тому моральні вимоги до професійної діяльності держуправлінців формуються виходячи з установок існуючої політичної культури, прагматичного політичного «здорового глузду».

У сучасній Україні етика державного службовця є об'єктом дослідження цілого ряду наук таких як: соціологія, психологія, правознавство, політологія, менеджмент, педагогіка та інші. З появою наукового знання такого як теорія державного управління – етика державного службовця посила в ньому одне із провідних місць та стала об'єктом уваги вітчизняних науковців і практиків таких, як В.Б. Авер'янов, В.Д. Бакуменко, Б.А. Гасвський, В.Д. Горбатенко, С.Д. Дубенко, В.Л. Коваленко, В.М. Князев, В.І. Луговий, В.К. Майборода, В.А. Малахов, І.Ф. Надольний, Н.Р. Нижник, О.Ю. Оболенський, С.В. Ромат, В.П. Тронь, В.В. Цветков та ін.

Але, не незважаючи на досить вагомий внесок вищенаведених науковців, корупція та недоброчесність державних службовців є нажалі невід'ємною складовою під час проходження державної служби.

Доброчесність (церковнослов'янське: ціломудріє, моральна та тілесна чистота та невинність, латинською: *castitas*) - моральна якість та чеснота. Доброчесність досягається, насамперед, завдяки освіті й вихованню, тобто може бути сформована. Якщо людина сформована доброчесно, то вона здатна протистояти різним негативним явищам і спокусам, зокрема й таким, як конфлікт інтересів, корупція тощо. [1]

Поняття «доброчесність» є словосполучення двох слів «добро» та «чесність» - це один із основних принципів моральної поведінки будь – якої людини. Це є ідеалом людського життя.

Сучасний український службовець відповідно до вимог чинного законодавства повинен бути добрим службовцем стосовно пересічних українців та максимально чесним до виконання своїх посадових обов'язків.

При вступі на державну службу майбутній державний службовець публічно складає Присягу державного службовця. Текст присяги містить такі постулати, як охорона прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, честь держави та сумлінність виконання свої обов'язків. [2]

Тобто, у першому документі, який підписує майбутній державний службовець вже закладені вимоги щодо майбутньої його поведінки, а саме служіння народу України та його суспільному благу. Така поведінка потребує від працівників наявності чеснот, які б відповідали принципам моралі та вимогам їх професійної діяльності.

Слід зазначити, що у сучасних країнах з розвинутою демократією найбільш поширеною компетенцією для осіб, які обіймають вищі посади в країнах – членах Європейського Союзу є лідерство. Його рамки за дослідженням Голландського інституту державного управління, містять сім основних компетенцій в т.ч. доброчесність (чесність, прозорість, підзвітність, відданість справі [4 с.36-38]. Доброчесність виступає принципом державної служби в країнах Євросоюзу.

Якщо розглядати «доброчесність» у контексті боротьби, протидії та запобігання корупції, то слід зазначити, що Указом Президента України від 11.09.2006 №742 було затверджено Концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» [5]. Але, на поточний момент зазначений Указ втратив чинність, а визначення поняття «доброчесність» в нових антикорупційних законах відсутнє і це на мій погляд є прогалиною.

Важливу роль у дотриманні принципу доброчесності в системі державного управління та головним стримуючим фактором конфліктів інтересів, що унеможливив прояви корупції в системі державного управління грає законодавство.

Прийняття нового Закону України «Про запобігання корупції» в деякій (далі – Закон) мірі вдосконалило правове регулювання правил доброчесності серед державних службовців, а саме:

- законодавчо закріплені правила щодо фінансового контролю за майновим станом державних службовців. Так, державні службовців щорічно зобов'язані подавати в електронній формі декларацію особи уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Крім того,

декларацію необхідно подавати при вступі на державну службу, перед звільненням, через рік після звільнення із державної служби та у випадку зміни майнового стану державного службовця. Декларація офіційно оприлюднюється у відкритому реєстрі на сайті Національного агентства з питань запобігання корупції;

- окремий розділ Закону присвячено етичній поведінці державного службовця. На підставі вимог Закону Національним агентством з питань державної служби затверджені Загальні правила етичної поведінки державного службовця. Правила ґрунтуються на положеннях Конституції України, законодавства про державну службу, і спрямовані на зміцнення авторитету державної служби, репутації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування;

- встановлені чіткі обмеження щодо поєднання державної служби з іншою оплачуваною діяльністю, роботою близьких осіб у прямому підпорядкуванні, роботою у приватному секторі після припинення державної служби, отримання подарунків від підлеглих.

Ці правила поширюються на усіх державних службовців виконання яких залежить від чеснот, а саме доброчесності самого публічного службовця. Враховуючи той факт, що явище корупції та доброчесності несумісні, формування доброчесності унеможливило прояви корупції. [6 с.121].

Нині суспільство вимагає публічних службовців, які наділені такими якостями як патріотизм (відданість своєму народу), порядність (чесність справедливість), відповідальність, гідність і повагу до гідності інших [1 с.29].

Таким чином, доброчесність, як складова етичної поведінки державного службовця має бути впроваджена абсолютно у всіх гілках публічної влади. А прийняття законодавчих актів, які б закріпили вимоги доброчесності проходження державної служби на рівні Конституції допоможе набирати на публічну службу професійних, порядних громадян України, забезпечить гідну заробітну плату та прозорий моніторинг діяльності кожного державного службовця.

Список використаної літератури

1. Гошовська В. Суспільно – демократичні цінності – основа формування еліти в державному управлінні: [навч.- метод. Матеріали] В. Гошовська, І. Сура; уклад. Ю Стрілецька. – К.: Національна академія державного управління при Президентові України, 2013 – 56 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/83e5df51-71d1-4384-8229-5f4987c2030e.pdf.

2. Закон України від 10.12.2015 №889-VIII «Про державну службу». [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

3. Закон України від 14.10.2014 №1700 «Про запобігання корупції» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

4. Європейський досвід державного управління : [курс лекцій] / О.Оржель, О.Палій, І.Кравчук та інш.- Видавництво Національної академії при Президентові України, 2007 – 76 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Pidruchnuiky_NADU/ecf045ac-737b-498e-a136-4c9d4bcec133.pdf.

5. Указ Президента України від 11.09.2006 №742 Про Концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742/2006>.

6. Сурай І. Доброчесність як форма протидії корупції/ І. Сурай// Проблема реалізації державної антикорупційної політики в Україні: [зб. наук. пр.] / за ред. проф. А.Михненка. – К.:Національна академія державного управління при президентові України, 2011.-С. 118-121

Маркула О.С.
студентка Інституту післядипломної освіти
Науковий керівник: к.е.н., доц. Яремко І.І.,

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ, ПІДГОТОВКА ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Мета роботи: дослідити та провести аналіз роботи державної служби однієї з європейських країн, визначити їхні основні принципи ефективної підготовки державних службовців, що і буде в подальшому використано для розвитку, вдосконалення і впровадження моделі управління в інститут державної служби України.

Актуальність: Закон України «Про державну службу» дає чітке визначення поняття державної служби, як регулюються правові відносини, категорії посад, порядок призначення на посаду державної служби державних службовців, підвищення рівня професійної компетентності та про відповідальність державних службовців.

Проте на сьогодні питання професійної підготовки залишається актуальним для всіх категорій державних службовців. В Україні в органах державної влади працюють спеціалісти різної професійної підготовки, тому питання професійного навчання державних службовців дасть можливість підвищити рівень компетентності працівників та можливість спрямування успіхів на кар'єрне зростання.

В основі досвіду європейських країн щодо підготовки кваліфікованих кадрів на державній службі лежать такі концепції: 1) концепція спеціалізованого навчання, орієнтовану на найближче майбутнє. Така підготовка здійснюється за короткий відрізок часу, але з погляду державного службовця сприяє збереженню за ним робочого місця, а також підвищує почуття власної гідності; 2) концепція багатопрофільного навчання є ефективною з економічної точки зору, оскільки підвищує самореалізацію працівника. Проте це і є ризиком для організації, де працює державний службовець, оскільки він має можливість вибору; 3) концепція навчання, орієнтованого на особистість, має на меті розвиток людських якостей, природних чи здобутих у практичній діяльності. Ця концепція стосується насамперед державних службовців, які мають схильність до наукових досліджень і талант керівника, педагога.

Система підготовки державних службовців у Франції. Французька система державної служби є системою кар'єрного просування. Головне управління державної служби (DGAFP) є центральним органом, який відповідає за загальне регулювання політики в галузі професійної підготовки державних службовців та за підготовку вищого корпусу державних службовців. Окрім адміністративних шкіл у Франції також є департаменти з питань навчання всередині державних адміністрацій, що забезпечують підвищення кваліфікації. Початкова підготовка є важливою для найвищого корпусу державних службовців та керівників середньої ланки. Прийом до школи здійснюється через складання конкурсних іспитів. Студенти, які успішно складають вступні іспити, приймаються в школу в якості державних службовців. Протягом навчання студентам виплачується зарплата. Складання іспиту наприкінці навчання забезпечує довгострокове перебування на державній службі. Професійна підготовка державних службовців зосереджується не на академічних, а на практичних питаннях. Академічні знання мають бути засвоєні студентами перед вступом в адміністративну школу та перевіряються конкурсними вступними іспитами.

Основними формами підвищення кваліфікації державних службовців у Німеччині є: підвищення кваліфікації для початківців; підвищення кваліфікації за спеціальністю та посадою; підвищення кваліфікації з метою переходу до служби вищого рангу; підвищення кваліфікації для керівників. Форми підвищення кваліфікації можна поділити на дві групи: перша – забезпечення належного рівня кваліфікації службовця, що є обов'язковим для всіх фахівців, які прийняті на посаду; друга – адаптивна, яка передбачає підготовку (адаптацію) службовців до змін, тобто навчання спрямовується на збереження чи підвищення отриманої на посаді кваліфікації та надання необхідних знань для кваліфікованої роботи. Перевагами німецької системи підготовки управлінських кадрів є чітко вивірене балансування між теоретичними знаннями й практичними навичками, які отримує державний службовець під час навчання. Водночас значним недоліком є орієнтація системи навчання на юридичну

спрямованість: якщо кандидат на посаду вищої категорії не має юридичної освіти, то протягом двох років проходить перепідготовку в спеціальних навчальних закладах за напрямом «юрист».

Для досягнення цієї мети слід вирішити такі питання: Підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування є безперервним процесом, який потрібно здійснювати наступним чином:

- навчання за професійними програмами підвищення кваліфікації;
- семінари, тематичні і постійно діючі;
- спеціалізовані короткострокові навчальні курси;
- тематичні короткострокові семінари, тренінги;
- стажування в органах, на які поширюється дія законів України «Про державну службу» та «Про службу в органах місцевого самоврядування», а також за кордоном;
- самостійне навчання (самоосвіта);
- щорічний Всеукраїнський конкурс «Кращий державний службовець» (для державних службовців).

Висновки. Аналізуючи систему підготовки державних службовців у європейських державах можна прийти до висновку, що в Україні у органах державної влади і органах місцевого самоврядування є багато проблемних питань. Запозичення досвіду дасть змогу формувати кваліфікованих кадрів, а від їхньої професійності буде залежати добробут країни. Держава політика має бути направлена на якість навчання для державних службовців та просування їх послужби, для того щоб у працівника була мотивація працювати і навчатися для досягнення поставлених цілей державою.

Міжнародний досвід свідчить, що успіх соціально-економічних показників країни на пряму залежить від ефективності державної політики, щодо професійного розвитку кадрів в органах публічного управління та держслужбовців і від політичної відповідальності уряду за модернізацію системи професійного навчання державних службовців з урахуванням вимог сьогодення.

Використана література

1. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування : постанова Кабінету Міністрів України від 07 липня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vjhr.sk/archive/2016_6/part_2/16.pdf
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Monografiy/86d22bfc-60dc-4deb-aea5-40fb53b1abcd.pdf
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minjust.gov.ua/news/ministry/tezi-vistupu-ministra-yustitsii-na-pres-konferentsii-z-pitan-rozrobki-proektu-zakonu-ukraini-146146pro-derjavnu-slujbu146146-4-kvinya-2011-roku-13834>

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Андрущишин М.М.,

аспірант кафедри менеджменту

Львівського національного університету ім. І.Франка

ЕКОНОМІКО-УПРАВЛІНСЬКІ КОМПЕТЕНЦІЇ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ФОРМАЦІЇ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТА БОГОПОСВЯЧЕНИХ ІНСТИТУТАХ УГКЦ

Зі здобуттям незалежності процес відновлення релігійного життя характеризувався високим динамічним розвитком і впливом на становлення громадянського суспільства в Україні. Успішність релігійної діяльності духовних осіб на сьогодні залежить не тільки від душпастирської підготовки, але й вимагає використання управлінського хисту, економічної грамотності, та розвитку професійних навичок.

У своїй діяльності дуже часто душпастир поєднує виконання функцій керівника, економа, духовного лідера, що у свою чергу впливає на духовний, соціальний та матеріальний розвиток вірних, на взаємодію співпрацівників церковного колективу, активізації виховного та духовного потенціалу релігійної громади.

Розробкою програм і специфікою формації духовних осіб в УГКЦ займається Патріарша комісія у справах духовенства Української Греко-Католицької Церкви, яка була створена на підставі Декрету Блаженнішого Любомира (Гузара), згідно з кан. 662, §1 ККЦ, за постановою №3 Синоду Єпископів УГКЦ, який проходив 2–9 вересня 2008 р. До складу Комісії входять ректори всіх єпархіальних/чернечих семінарій і формаційних закладів УГКЦ.

Важливість впровадження курсу економіки та управління в систему освіти формується на головних документах Католицької Церкви, основними з яких є:

1. Післясинодалне апостольське повчання Святішого отця Івана Павла II Покликання і місія мирян «*Christifideles laici*» 1987 року про суспільно-економічну діяльність, який охоплює такі аспекти: а) миряни повинні боротися з проблемою безробіття, та знищенням несправедливості внаслідок неправильної організації праці; б) розвивати солідарність у створенні нового типу підприємств що включають соціальний захист робітників; в) вірним Католицької Церкви потрібно виконувати свою працю з фаховою компетентністю, ввічливістю та християнським духом, вважаючи її шляхом до особистого освячення.

2. Енцикліка Папи римського Іоанна Павла II «*Sollicitudo Rei Socialis*» (Турбота про соціальні речі) 1987 року наголошує що: а) економічна діяльність, що здійснюється на моральних засадах, є взаємним служінням; воно реалізується у виробничтві корисних для розвитку людини товарів та послуг; б) розробка та реалізація соціально-економічних проєктів, здатних зробити суспільство справедливішим, а світ гуманнішим, є важливим обов'язком для тих, хто працює в економіці та займається економічними науками.

3. Енцикліка Папи римського Венедикта XVI «*Caritas in veritate*» (Милосердя в істині) 2009 року, так окреслює ставлення до економіки в християнському житті: а) переконання про необхідність автономії економіки, яку слід захистити від «впливів» морального характеру, довело людину до зловживання економічним інструментом які спричинили до виникнення економічних, суспільних і політичних систем, що потоптали свободу особи та суспільних груп; б) метою економічної діяльності є досягнення загального блага, про яке повинна дбати насамперед політична спільнота; в) економіка і фінанси є добрим інструментом в управлінні спільнотою, але через особисті егоїстичні наміри їх використовують на зло й це спричиняє затемнений людський розум, а не інструмент.

Світ і суспільство безупинно розвиваються, привнісши нові тенденції та бачення, на які Церква повинна реагувати, і діяти згідно із сучасними потребами. Певний стереотипний погляд на діяльність Церкви у світі що обмежується тільки релігійними справами, без втручання в справи соціально-економічного життя, що не належать до її компетенції. У соціально-економічному вченні Католицької Церкви наголошується про не втручання в питання економічного життя суспільства. Церква не пропонує й не розробляє економічних чи політичних систем та програм і не віддає перевагу цим напрямкам, але дбає щоби належним чином було вшановано й підтримано право людини на справедливість та гідність. Тому у 2017 р. вийшла Апостольська Конституція «*Veritatis gaudium*», яка регулює діяльність церковних університетів та факультетів. У цьому документі було комплексно представлено сучасні напрацювання в системі навчально-формаційного виховання. Особливий наголос ставиться на таких напрямках:

- *євангелізація*

Євангелізація має бути пріоритетом у сучасному житті Церкви; євангелізація повинна служити оновленню всієї системи церковної вищої освіти.

- *всєбічний діалог*

Навчальні заклади Церкви повинні не тільки бути місцями формації священиків, ченців, мирян та церковних співробітників, але бути «культурними майстернями», у яких займаються міжхристиянською співпрацею, та розвивають активний міжрелігійний діалог Католицької церкви з іншими релігіями— ісламом, юдаїзмом.

- *міждисциплінарність*

Папа пропонує католицьким інтелектуальним осередкам розвивати співпрацю між різними галузями знань. Процес співпраці полягає у використанні збалансованого співвідношення віри та розуму, синхронізації наукового та релігійного світогляду.

• *мережєвість*

Потреба в створенні мережі між «різними інституціями, які в кожній частині світу розвивають і поширюють церковні студії, рішуче впроваджуючи доцільні спільні проекти також і з академічними інститутами різних країн із тими, які надихаються різними культурними й релігійними традиціями, започатковуючи, одночасно, спеціалізовані центри досліджень, призначених для вивчення проблем епохального характеру, з якими сьогодні зустрічається людство.

Дивлячись на потребу і виклики часу, Церква все активніше долучає до своєї системи освіти та формації, напрацювання інших наукових дисциплін, зокрема психології, економіки, соціології.

Одним із чинників покращення системи управління організацією це формування професійних та управлінських навичок персоналу. Такі знання і практики дозволять розвинути більш дієвий духовний провід та соціально-харитативну діяльність церковної організації. Застосування духовними особами знань з економіки та менеджменту в майбутньому стане ефективним інструментом впливу на розвиток парохії, церкви та суспільства загалом.

Розвинення програми «Економіко-управлінські компетенції» в системі освіти та формації духовних осіб включає такі напрями: 1) аналіз особистісних рис, задатків, та механізму здобуття необхідних управлінських та економічних знань для роботи в релігійній організації; 2) вміння особи розвивати свої професійні навички та взаємодіяти в системі «керівник-підлеглий»; 3) співвідношення між духовним провідом та управлінням самою організацією; 4) вміння передбачення шляхів досягнення успіху в професійній діяльності та розвитку (особистісні, співпрацівників та організації загалом); 5) використання способів комунікації та методів спілкування в різних ситуаціях із різними особами соціального статусу та управлінського підпорядкування; 6) застосування методів мотивації, джерел впливу та авторитету керівника в діяльності організації; 7) вивчення та використання особливостей різних стилів управління.

Основними завданнями у впровадженні програми «Економіко-управлінські компетенції» для духовних осіб передбачає: 1) організацію та поширення інформаційно-аналітичних матеріалів з економіки та менеджменту в церковних і чернечих засобах масової інформації; 2) інформування та представлення таких програм безпосередньо у формаційних церковно-чернечих установах; 3) визначення основних вимог для здобуття економічних знань та вмінь майбутніми духовними особами; 4) складання навчального процесу формування та підготовки майбутніх священнослужителів та осіб богопосвяченого життя; 5) щорічне внесення корективів та рекомендацій щодо покращення програми з економічної грамотності та управлінських навичок; 6) потреба в ефективному залученні таких священнослужителів та богопосвячених осіб після проходження таких курсів, для залучення та поширення їхніх знань у найбільш відповідних місцях.

Головна особливість вирішення завдань впровадження програми «Економіко-управлінські компетенції» у церковних закладах та богопосвячених інститутах пов'язана з тим, що доводиться враховувати такі обставини загального характеру: 1) неузгодженість стратегії розвитку та інформаційної підтримки загальноцерковних програми з загальною економікою та менеджменту; 2) джерела фінансування, як важливий економічний складник, що вимагає створення фондів та послідовний їхній розвиток як через систему загальноцерковного фінансування, так і через отримання грантів; 3) зважаючи на специфіку системи управління церковних організацій та інститутів богопосвяченого життя, їм бракує методики викладання та відповідних спеціалістів у даній сфері та слабе знання закордонного досвіду.

У сучасному світі знання у сфері економіки та менеджменту все більше набуває загального явища та стає основним критерієм успішності будь-якої організації. Людина, живучи в суспільстві, покликана вміти реагувати на виклики та непередбачені обставини, брати відповідальність за розв'язання таких проблем, та не боятися ставити перед собою нові завдання. Такий підхід дасть змогу духовним особам розширити свою компетенцію та навички в управлінні, послідовно рухаючись уперед до напрямку професійного зросту та успішного розвитку релігійних громад.

Література:

Економіка на служінні харизми та місії. / Конгрегація в справах Інститутів Богопосвяченого життя і Товариств Апостольського життя. Керівні вказівки. — Львів, 2018. — 103 с.

Жива парафія — місце зустрічі з живим Христом. Допоміжні матеріали. — Львів, 2013. — 108 с.

Компедіум соціальної доктрини Церкви. Папська Рада «Справедливість і мир». — Київ: Кайрос, 2008. - 343 с.

Галайко А.М.,
аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету ім. І.Франка

ОЦІНКА ВПЛИВУ ПОДАТКОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ НА ОБСЯГ ВИРОБНИЦТВА ЙОГО СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Оцінка ефективності державної непрямої підтримки агропромислового комплексу дасть змогу зробити висновки про раціональність використання бюджетних коштів. Дана оцінка буде проводитися шляхом визначення впливу пільг з податку на прибуток на обсяг агропромислового виробництва. Для визначення пільг з податку на прибуток від податку на прибуток за загальною системою оподаткування віднімо сплачений до державного бюджету податок на прибуток за спрощеною системою оподаткування.

Для того щоб визначити сплачений до бюджету податок на прибуток, від фінансових результатів до оподаткування віднімо чистий прибуток. Для розрахунку пільг з податку на прибуток необхідно спочатку визначити розмір податку на прибуток за загальною системою оподаткування. При спрощеній системі оподаткування сільськогосподарські підприємства не сплачують податок на прибуток. До 2010 року і до першого кварталу 2011 року ставка податку на прибуток була в розмірі 25% [2]. Тому розмір податку на прибуток за загальною системою оподаткування визначимо шляхом множення фінансових результатів до оподаткування на 0,25 за період з 2005 року до 2010 року, тому що фінансові результати до оподаткування є базою оподаткування податком на прибуток за загальною системою оподаткування. Для визначення податку на прибуток за загальною системою оподаткування в першому кварталі 2011 року фінансові результати до оподаткування за 2011 рік поділимо на 12 і помножимо на 3. Отриману величину помножимо на 0,25. В другому, третьому та четвертому кварталі 2011 року ставка податку на прибуток становила 23% [2]. Для визначення податку на прибуток за загальною системою оподаткування в наступних трьох кварталах, фінансові результати до оподаткування за 2011 рік поділимо на 12 і помножимо на 9. Отриману величину помножимо на 0,23. Таким чином податок на прибуток за загальною системою оподаткування у першому кварталі додамо податок на прибуток за загальною системою оподаткування в другому, третьому і четвертому кварталі та отримаємо обсяг податку на прибуток за загальною системою оподаткування за 2011 рік.

Таблиця 1 Фінансові результати до оподаткування, чистий прибуток та їх скореговані значення на індекс інфляції

Роки	Фінансові результати діяльності до оподаткування (млн. грн.)	Чистий прибуток (млн. грн.)	Скореговані фінансові показники на індекс інфляції з наростаючим підсумком	
			Фінансові результати до оподаткування (млн. грн.)	Чистий прибуток (млн. грн.)
2005	3702,4	3500,7	3356,7	3173,8
2006	2731,8	2478,2	2219,3	2013,2
2007	7624,2	6916,5	5312,0	4818,9
2008	6041,8	5789,2	3441,9	3298,0
2009	7647,4	7584,8	3879,4	3847,7
2010	17391,1	17170,5	8086,4	7983,9
2011	25582,5	25341,3	11372,1	11264,9
2012	26992,7	26787,2	12023,1	11931,5
2013	15147,3	14984,5	6713,3	6641,2
2014	21677,4	21481,3	7692,1	7622,6
2015	103137,6	102849,1	25539,4	25468,0
2016	91109,5	90613,2	20072,0	19962,7
2017	69344,1	68858,5	13436,2	13342,1

Джерело: складено за даними: [1]

У 2012 році ставка податку на прибуток становила 21% [2]. Тому фінансові результати до оподаткування за даний рік помножимо на 0,21 та отримаємо податок на прибуток за загальною системою оподаткування. У 2013 році ставка податку на прибуток становила 19% [2]. Тому фінансові результати до оподаткування за даний період помножимо на 0,19 і отримаємо податок на прибуток за загальною системою оподаткування в 2013 році. З 2014 року ставка податку на прибуток становить 18% [3; 4; 5; 6]. Тому фінансові результати до оподаткування за період з 2014 року до 2017 року помножимо на 0,18 і отримаємо податок на прибуток за загальною системою оподаткування за даний період. У таблиці 1 представлено фінансові результати до оподаткування та чистий прибуток і їх скореговані значення на індекс інфляції з наростаючим підсумком.

У таблиці 2 наведено показники сплаченого податку на прибуток до державного бюджету, розрахунок податку на прибуток за загальною системою оподаткування та розрахунок пільг з податку на прибуток, обсяг виробництва та їх скореговані значення на індекс інфляції з наростаючим підсумком.

Таблиця 2 Показники податку на прибуток, обсягу виробленої продукції і пільг з податку на прибуток

Роки	Сплачений до державного бюджету податок на прибуток (млн. грн.)	Розрахунок податку на прибуток за загальною системою оподаткування (млн. грн.)	Пільги з податку на прибуток (млн. грн.)	Обсяг виробництва продукції (млн. грн.)	Скореговані фінансові показники на індекс інфляції з наростаючим підсумком			
					Сплачений до державного бюджету податок на прибуток (млн. грн.)	Розрахунок податку на прибуток за загальною системою оподаткування (млн. грн.)	Пільги з податку на прибуток (млн. грн.)	Обсяг виробництва продукції (млн. грн.)
2005	201,7	925,6	723,9	95520	182,9	839,2	656,3	86600,2
2006	253,6	683,0	429,4	99154	206,0	554,8	348,8	80550,9
2007	707,7	1906,1	1198,4	114031	493,1	1328,0	834,9	79448,3
2008	252,6	1510,5	1257,9	157208	143,9	860,5	716,6	89559,1
2009	62,6	1911,9	1849,3	159187	31,8	969,9	938,1	80753,8
2010	220,6	4347,8	4127,2	189373	102,6	2021,6	1919,0	88053,9
2011	241,2	4413,0	4171,8	253485	107,2	1961,7	1854,5	112681,2
2012	205,5	5668,5	5463,0	261707	91,5	2524,8	2433,3	116569,2
2013	162,8	2878,0	2715,2	306998	72,2	1275,5	1203,4	136062,4
2014	196,1	3901,9	3705,8	381227	69,6	1208,4	1138,8	135276,9
2015	288,5	18564,8	18276,3	558788	71,4	1384,6	1313,1	138369,7
2016	496,3	16399,7	15903,4	655569	109,3	4597,1	4487,8	144426,2
2017	485,6	12481,9	11996,3	727352	94,1	3613,0	3518,9	140932,7

Джерело: складено за даними: [1; власні розрахунки]

Для визначення впливу пільг з податку на прибуток на обсяг виробництва агропромислової продукції буде побудована парна лінійна кореляційно-регресійна модель, у котрій результуючою ознакою буде обсяг виробництва продукції в агропромисловому комплексі, а факторною – пільги з податку на прибуток. У таблиці 3 представлено результати кореляційно-регресійного аналізу впливу пільг з податку на прибуток на обсяг виробництва агропромислової продукції.

Адекватність моделі встановимо за F-критерієм Фішера. Для цього визначимо ступені вільності $k_1 = 1$, $k_2 = 11$. Критичне значення F-критерію Фішера становить 4,84. Емпіричне значення F-критерію Фішера становить 7,78, яке перевищує критичне. Тому модель адекватна реальній дійсності.

Таблиця 3 Результати кореляційно-регресійного аналізу

Множинний R	0,644					
R – квадрат	0,414					
Нормований R – квадрат	0,361					
Стандартна помилка	21171,7					
Спостереження	13					
Дисперсійний аналіз						
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значення F</i>	
Регресія	1	3487637844	3487637844	7,78	0,02	
Залишок	11	4930669758	448242705,3			
Всього	12	8418307602				
Оцінка параметрів рівняння регресії						
	<i>Коефіцієнти</i>	<i>Стандарт на помилка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-значення</i>	<i>Нижнє 95,0%</i>	<i>Верхнє 95,0%</i>
Y-перетин	86791,9	10167,5	8,536	0,000004	64413,5	109170,3
Змінна X ₁	14,089	5,051	2,789	0,018	2,972	25,206

Джерело: складено за даними: [власні розрахунки]

Для оцінювання статистичної значущості коефіцієнтів регресії висувається нульова гіпотеза про рівність коефіцієнтів регресії нулю. Р-значення є ймовірністю виконання нульової гіпотези для певного коефіцієнта. Якщо Р-значення менше 5%, то коефіцієнт регресії є статистично значимий із надійністю 95% та включається у модель. Коли Р-значення більше 5% то коефіцієнт регресії є статистично незначущий із надійністю 95%.

За розрахунками $P(14,089) = 0,018\%$ (коефіцієнт статистично значущий) для факторної ознаки пільги з податку на прибуток; довірчий інтервал: «Нижній 95%» = $2,972 < b_1 < \text{«Верхній 95%»} = 25,206$.

Парна лінійна кореляційно-регресійна модель, яка описує залежність обсягу виробництва продукції від пільг з податку на прибуток має наступний вигляд:

$$y = 14,089x_1 + 86791,9, \quad (1)$$

де, у – результуюча ознака обсяг виробництва продукції (грн.), x_1 – факторна ознака пільги з податку на прибуток (грн.).

Таким чином, проведений аналіз показав, що при зростанні пільг з податку на прибуток на 1 грн. обсяг виробництва зростає на 14,089 грн. Ми бачимо, що податкова підтримка має значний вплив на діяльність агропромислового комплексу.

Література:

1. Галайко А. М. Оцінка впливу бюджетної підтримки агропромислового комплексу на фінансові показники діяльності його суб'єктів господарювання. Економіка та держава. 2019. № 9. С. 115–122. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2019/21.pdf (дата звернення: 13.10.2019).
2. Податок на прибуток – чинник стимулювання економіки? Zaxid.net: веб-сайт. URL: https://zaxid.net/podatok_na_pributok_chinnik_stimulyuvannya_ekonomiki_n1127412 (дата звернення: 09.10.2019).
3. Податок на прибуток підприємств 2015. Головбух: веб-сайт. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/216-qqq-15-m1-14-01-2015-podatok-na-pributok-pdprimstv-2015> (дата звернення: 11.10.2019).
4. Податок на прибуток у 2017 році. Державна фіскальна служба України: офіційний веб-сайт. URL: <http://lv.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-280995.html> (дата звернення: 12.10.2019).
5. Сплата податку на прибуток: авансові внески, ставка, звітний період. Головбух: веб-сайт. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/215-qqq-16-m9-26-09-2016-splata-podatku-na-pributok> (дата звернення: 11.10.2019).
6. Ставки податків у 2014 році. Дебет-кредит: веб-сайт. URL: <https://news.dtkk.ua/taxation/common/27261> (дата звернення: 10.10.2019).

*Гулак І.В.,
аспірантка кафедри історія України,
Ніжинський державний університет ім. М.Гоголя*

ГРОШОВА РЕФОРМА С.Ю. ВІТТЕ

*Податки є примусовими зборами –
С. Ю. Вітте (1849-1915). Російський державний діяч.*

Податкова система є найвагомішим та найефективнішим інструментом регулювання фінансових відносин у державі [4; с. 3].

Саме податки є основним джерелом доходів держави й виступають важливим економічним інструментом стимулювання та регулювання виробництва, забезпечення соціальних гарантій.

Фінансова політика держави – це сукупність заходів, які проводить держава по забезпеченню надходжень та використанню фінансових ресурсів для забезпечення економічного та соціального розвитку держави.

Фінансова політика має бути жорсткою, але справедливою й активною, повинна стимулювати економічне зростання, захищати національні інтереси держави.

Основу фінансової політики становить бюджетна політика, яка насамперед пов'язана із формуванням і виконанням бюджетів усіх рівнів, завдяки податковій політиці, яка проводиться у державі, за рахунок податкових платежів – податків.

Значним внеском у XIX ст. з метою стабілізації податкової системи у Російській імперії стала **грошова реформа Сергія Юлійовича Вітте** (міністр фінансів в 1812-1903 рр., голова Ради Міністрів в 1905-1906 рр., видатний державний діяч Російської імперії).

Грошова реформа 1897 р. – введено золотий обіг і зміцнено конвертованість російської валюти на світовому ринку. Вітте домогся залучення великих масштабів в економіку країни іноземних капіталів, що сприяло бурхливому піднесенню в 90-х рр. XIX ст. промисловості Харкова, Катеринослава та Донбаса.

Література:

1. Брюль Н.Л. Общий устав российских железных дорог / Н.Л. Брюль. – Санкт-Петербург, 1908. – 1127 с.
2. Вітте С. Ю. Воспоминания. – т. 2 (1894-1905). – М., Издательство социально-экономической литературы, 1960. – 639 с.
3. Гроші та кредит : [підручник] / за ред. Савлука М. І. – К. : КНЕУ, 2006. – 744 с.
4. Данілов О. Д., Фліссак Н. П. Податкова система. – К., 2001. – 216 с.

***Кишакевич Б.Ю.,**
д.е.н., професор
Єфімов В.О.,
магістр*

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І.Франка

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ БАЗЕЛЬ ІІІ В УКРАЇНСЬКІЙ БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

Положення Базеля ІІ передбачали можливість вибору банками двох підходів для оцінки достатності капіталу на покриття кредитних ризиків. Перший підхід полягав у оцінюванні кредитного ризику за так званим стандартизованим підходом, який ґрунтувався інформації зовнішніх рейтингових агентств стосовно кредитного рейтингу позичальників. Другий підхід полягав у розробленні системи внутрішнього

рейтингування (IRB підхід). Стандартизований підхід передбачає зважування раєтивів на вагові коефіцієнти в межах від 0% до 150% у залежності від платоспроможності позичальника.

У 2009 році Базельський комітет із банківського нагляду суттєво переробив підходи до моніторингу ризику ліквідності. У відповідності із «Міжнародними стандартами по оцінці ризику ліквідності, стандартам і моніторингу», Базельським комітетом було запропоновано два принципово нових показники ліквідності, які переслідували дві ключові цілі.

У результаті у Базелі III для підтримки стабільності банків було упроваджено два нормативи ліквідності: показник короткотермінової ліквідності (LCR) і показник NSFR, які повинні стати показниками стійкості банків на випадок виникнення кризи з ліквідністю активів.

Нововведенням Базеля III є введення двох нових буферів капіталу: буферу консервації та контрциклічного буферу. Буфер консервації, формується із чистого прибутку банку і до початку 2019 року повинен становити не менше 2,5% від активів. Ідея в його створенні полягала у покритті збитків банків у випадку стресових явищ у банківській системі та слугувати фінансовою «подушкою» для банківської установи. Ресурси, необхідні для покриття збитків, що виникають в кризові періоди слід акумулювати в стабільні, безкризові роки і вони дозволять банкам легше подолати вплив стресових подій. По відношенню до базового капіталу 1-го рівня розмір цього буфера повинен становити 7%.

Контрциклічний буфер, як це впливає з його назви, має на меті обмеження надмірного кредитування в сприятливих економічних умовах, оскільки це може спричинити до зростання ризиків і стати джерелом кредитної кризи. Контрциклічний буфер, як інструмент захисту від надмірної експансії кредитування і як резерв для покриття збитків в період кризи, повинен створюватися банками в межах від 0 до 2,5%.

Важливо, що розмір контрциклічного буферу може змінюватися в залежності від самої економічної ситуації в країні. Коли має місце перегрів економіки регулятор має право підвищити вимоги до контрциклічного буферу. Індикатором перегріву економіки пропонується взяти відношення лбсягів наданих кредитів до ВВП країни.

Особливістю Базеля III є акцентування уваги не тільки до рівня регулювання банківського капіталу, але і до банківської ліквідності. Відомо, що нормативи ліквідності в кожній країні самостійно встановлювалися національними регуляторами. Базель III визначив два обов'язкових для усіх країн, які підписали Базель III нормативи ліквідності: норматив поточної ліквідності і норматив довгострокової ліквідності.

Література

1. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» [Електронний ресурс]. Затверджено постановою НБУ від 15.03.2004 № 104. Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/104.pdf
2. Офіційний сайт Національного банку України. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=123614&showTitle=true
3. Kalkbrener, M. .Deutsche Bank's Economic Capital Model. / Michael Kalkbrener// COMISEF Tutorial on Quantitative finance – London. October 2007 – p. 21. Режим доступу: http://www.ems.bbk.ac.uk/for_students/msc_finance/KalkbrennerCOMISEF.pdf

Ковіня М.М.,

к.е.н., доцент кафедри державних, місцевих та корпоративних фінансів

Тихонова І.В.,

студентка 6 курсу

Університет митної справи та фінансів

СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ, ЙОГО ВИДИ ТА ФОРМИ

У сучасних умовах кризи державних фінансів, яка проявляється у нестачі державних фінансових ресурсів для повного виконання соціально-економічних завдань, посилюється роль фінансового контролю.

Забезпечення своєчасного, повного надходження та цільового, раціонального використання державних грошових коштів – одне з основних призначень фінансового контролю. Будь-яка держава не може ефективно функціонувати і розвиватися без чітко організованої системи контролю за усіма сферами суспільного життя в державі. Особливе місце у системі фінансового контролю посідає державний контроль.

Державний фінансовий контроль (ДФК) – найважливіша функція управління, обов'язкова умова успішного функціонування її фінансово-кредитної системи. Він спрямований на прискорення економічного і соціального розвитку держави, поліпшення якості роботи в усіх галузях суспільного життя. Дієве застосування контролю в управлінні державними фінансовими ресурсами створює необхідні передумови для здійснення у державі ефективної економічної політики.

Державний фінансовий контроль представляє собою сукупність форм, методів та інструментів контролю, за допомогою яких органи державного фінансового контролю одержують інформацію про фактичний стан справ щодо процесів формування, розподілу і використання державних фінансових ресурсів на всіх рівнях державного сектору економіки, порівнюють отримані дані з цільовими або нормативними вимогами, визначають розміри і причини виявлених відхилень, вживають заходи, спрямовані на їх усунення, недопущення та попередження у майбутньому, з метою підвищення ефективності підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері управління державними фінансовими ресурсами [2].

Основною метою ДФК є підвищення ефективності підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері управління державними фінансовими ресурсами.

ДФК забезпечує виконання наступних завдань: одержання інформації про фактичний стан справ щодо процесів формування, розподілу і використання державних фінансових ресурсів; порівняння отриманих даних з цільовими або нормативними вимогами; визначення розмірів і причин виявлених відхилень.

На сьогодні існує велика кількість класифікацій ДФК за видами, але єдиної, однозначної немає. Тому, розглянемо одну із класифікацій державного фінансового контролю за п'ятьма ознаками: часом проведення, за характером взаємовідносин суб'єкта та об'єкта, за інформаційним забезпеченням, по відношенню до власника та за формами здійснення контролю (табл. 1) [1].

Таблиця 1 Види державного фінансового контролю за класифікаційними ознаками

За часом проведення	попередній; поточний; наступний.
За характером взаємовідносин суб'єкта і об'єкта	зовнішній; внутрішній
За відношенням до власника	внутрішньо-відомчий; внутрішньо-господарський
За інформаційним забезпеченням	документальний; фактичний; IT-аудит
За формами здійснення	ревізія; аудит; тематична перевірка; камеральна перевірка; фінансова експертиза; службове розслідування; слідство

За даною класифікації, до форм здійснення ДФК належать: ревізії, аудит, тематичні перевірки, камеральні перевірки, фінансові експертизи, службове розслідування та слідство.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» основними формами державного фінансового контролю в Україні є: державний фінансовий аудит, інспектування, перевірка закупівель та моніторинг закупівель.

Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю.

Інспектування здійснюється у формі ревізії та полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи, яка повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб.

Перевірка закупівель полягає у документальному та фактичному аналізі дотримання замовником законодавства про закупівлі [3].

Державний фінансовий контроль виступає завершальним етапом процесу державного управління централізованими та децентралізованими фінансовими ресурсами, пронизує всю фінансову діяльність держави

та сприяє повній та успішній реалізації фінансово-бюджетної політики держави, забезпечує фінансову незалежність і стабільність, ефективне використання фінансових ресурсів, є однією з необхідних умов успіху економічних реформ, що проводяться в ній. Він потрібен за будь-якої форми державного правління, тому його значення та необхідність в умовах розвитку ринкових відносин постійно зростає.

Література:

1. Гребень С. С. Види, форми та методи державного фінансового контролю: сутність та принципові відмінності // Державне управління. 2017. №22. С. 103-108.
2. Жадан Т. А. Економічна сутність та зміст поняття «державний фінансовий контроль» // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2017. №16. С. 161-168.
3. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні від 16.10.2012 № 5463-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>

Колісник О.О.,

магістр 2-го року навчання факультету обліку та аудиту

Науковий керівник: Гуцаленко О.О.,

к.е.к., доцент кафедри аудиту та державного контролю,

Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Важливе значення в забезпеченні фінансового аналізу відіграє її інформаційне забезпечення, основним джерелом якого виступає фінансова звітність. Особлива побудова форм фінансової звітності малих підприємств (суб'єктів малого підприємництва), а саме – узагальнення сум доходів та витрат, необоротних і оборотних активів в показниках фінансової звітності не дозволяє використовувати загальну методикку фінансового аналізу. А тому виникає потреба в дослідженні особливостей інформаційного забезпечення процесу аналітичної роботи з проведення фінансового аналізу, систематизації та побудові методики аналізу фінансового стану малих підприємств в умовах особливостей спрощеної структури фінансової звітності та обмежених обсягів інформаційного забезпечення всіх етапів аналітичного процесу. Дослідження основних напрямів аналізу на малих підприємствах та склад спрощених форм фінансової звітності дозволяє виявити їх інформаційний взаємозв'язок (рис. 1).

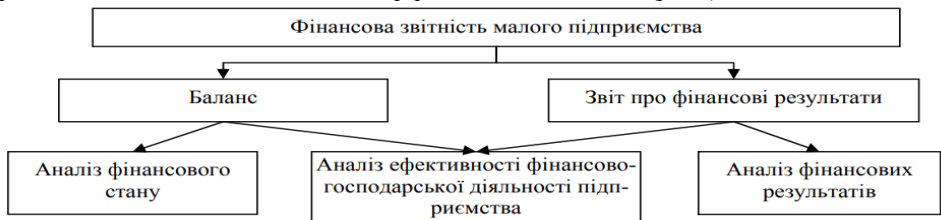

Рис. 1. Напрями фінансового аналізу в умовах інформаційного забезпечення малого підприємства

Джерело: [2, с. 387]

Особливості інформаційного забезпечення фінансового аналізу на малих підприємствах вимагають дослідження методики аналізу за виокремленими напрямками, які включають в себе оцінку майнового стану підприємства, його фінансової стійкості та платоспроможності, а також оборотність і рентабельність, обслуговування боргу та критеріальне оцінювання суб'єкта господарювання.

Основними завданнями аудиту малого підприємства є збирання та обробка достовірної інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання і формування на цій основі аудиторських висновків. Зміст цілей аудиту полягає у тому, щоб зібрати потрібну кількість актуальних

свідчень, а потім вирішити, які фактичні дані необхідно збирати в конкретних обставинах, при яких проводиться аудит. Цілі залишаються тими ж при різних перевірках, але фактичні дані будуть різними залежно від обставин. Головні цілі аудиту стосуються кожного балансового рахунка. Конкретні цілі аудиту по кожному балансовому рахунку формулюються таким чином, щоб ці формулювання максимально відповідали особливостям конкретної задачі. Після того, як стають відомі головні цілі аудиту, їх можна використовувати при розробці конкретних цілей [1, с. 130].

Особливий перевірці підлягають ті статті балансу, які характеризують негативні сторони господарської діяльності та на яких можливе відображення нестач, розтрат, крадіжок, а також сум дебіторської заборгованості, грошові кошти в дорозі, незавершене виробництво, резерв сумнівних боргів, дебіторська заборгованість з бюджетом, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), відстрочені податкові зобов'язання, а також товари на відповідальному зберіганні у покупців тощо [4].

Основні особливості проведення аудиту можна віднайти у Міжнародних стандартах аудиту (МСА) [3]. Такими виступає документування та повідомлення інформації про політики і процедури в малих фірмах, яке може бути менш формальним та докладним порівняно з великими фірмами. У малих фірмах можуть використовуватися більш неформальні методи ведення документації системи контролю якості, наприклад рукописні замітки, контрольні листи та форми (Міжнародний стандарт контролю якості (МСКЯ) 1).

У деяких суб'єктах господарювання, зокрема на малих підприємствах, основна увага в оцінках управлінського персоналу приділяється ризикам шахрайства або незаконному привласненню активів працівниками (МСА 240).

У разі аудиту малих підприємств аудитор може спілкуватись з тими, кого наділено найвищими повноваженнями, менш формально, ніж у випадку аудиту великих підприємств (МСА 265), а у випадку аудиту малих підприємств повідомлення інформації аудитором тим, кого наділено найвищими повноваженнями, може бути менш формальним, ніж у випадку аудиту суб'єктів господарювання, цінні папери яких допущені до організованих торгів, або великих суб'єктів господарювання (МСА 266).

Аудит малих підприємств може виконуватися зовсім невеликою групою аудиторів. Часто аудит малих підприємств виконує партнер із завдання (який може бути практикуючим фахівцем–підприємцем) разом із одним членом команди із завдання (або взагалі одноосібно) (МСА 300).

Багато малих аудитів повністю проводяться партнером із завдання (який може бути єдиним фахівцем-практиком). У таких ситуаціях саме партнер із завдання, який особисто здійснював планування аудиту, відповідатиме за розгляд вразливості фінансової звітності суб'єкта господарювання до суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилок. Розкриття у фінансовій звітності малих підприємств можуть бути менш деталізованими або менш складними, проте це не звільняє аудитора від відповідальності щодо отримання розуміння суб'єкта господарювання та його середовища (МСА 315).

У дуже малих підприємств може не бути багатьох заходів контролю, тому у таких випадках більш ефективним для аудитора може бути виконання подальших аудиторських процедур, які являють собою в основному процедури по суті (МСА 330).

Таким чином, особливості аналізу та аудиту фінансової звітності малих підприємств полягають в тому, що на таких підприємствах застосовується спрощена фінансова звітність, менша кількість працівників, не завжди застосовується контроль, проводиться менше господарських операцій. Проведення аналізу та аудиту займає значно менший обсяг часу, документації та може проводитися одноосібно.

Література:

1. Васильєва В. Г., Книшек О. О., Ковальчук М. М. Особливості організації обліку на малому підприємстві та аудит фінансової звітності їх діяльності. Економічний простір. 2017, № 125, С. 127-139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2017_125_12.
2. Гоголь Т. А. Особливості методики фінансового аналізу підприємств малого бізнесу. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2013, № 2, С. 386-393. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_2_58.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017 року [Електронний ресурс]. URL: <https://www.apu.net.ua/component/content/article/2-uncategorised/1151-miznarodni-standarti-kontrolu-yakosti-2016-2017>
4. Усач Б. Ф. Проблеми розвитку аудиту в Україні. Київ: Знання-Прес, 2013. с. 217-222.

*Мацкевич А.М.,
студентка IV курсу, кафедри обліку та оподаткування
Наук. керівник: к.е.н., доцент Сасенко О.Р.
Запорізький національний університет*

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Будь-який обліковий процес, як правило, завершується формуванням звітності. Звітний документ містить узагальнену систему взаємопов'язаних інформаційних показників, які відображають діяльність підприємства за певний звітний період. Інформаційна система підприємства повинна бути якісною, достовірною, повною та неупередженою для того, щоб задовольнити інтереси користувачів звітності, чи то зовнішніх чи то внутрішніх.

У відповідності із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [10] виокремлено фінансову, податкову, статистичну та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник та ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

На сучасному етапі розвитку системи обліку в Україні актуальними залишаються питання щодо обліку і звітності в оподаткуванні. Нові правила податкового законодавства були внесені Податковим кодексом України (набрав чинності з 2011 року), які позитивно вплинули на процес гармонізації бухгалтерського обліку та оподаткування. На сьогоднішній день в ПКУ передбачено, що для цілей оподаткування необхідно застосовувати підходи, встановлені національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності. Це надає більше можливостей для використання інформації бухгалтерського обліку для цілей оподаткування, але все одно існує чимало питань.

Податковий кодекс виступає основним законодавчим актом України, який регулює питання в сфері оподаткування та податкову систему в цілому. Після прийняття Податкового кодексу державою постійно створюється ґрунтовна законодавча база, якою вносяться зміни та доповнення до кодекса задля удосконалення процесу адміністрування податків і зборів та податкової системи країни в цілому.

Єдиний нормативний документ, у якому можна знайти тлумачення сутності податкової звітності це наказ Державної податкової служби України від 14 червня 2012 року №516 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності платників податків в органах ДПС України». Згідно вищезазначеного наказу, податкова звітність – це документи, які, згідно з ПКУ, подаються платниками податків до органів ДПС і на підставі яких здійснюються нарахування та сплата податку, збору (обов'язкового платежу) [11].

Загальні вимоги до складання та подання податкової звітності в Україні регулює ПКУ, ним визначені принципові положення, які використовуються у системі податкової звітності, а саме:

- під час встановлення податку обов'язково визначаються такі елементи: строк та порядок подання звітності про обчислення та сплату податку (ст. 7 ПКУ);

- платник податків зобов'язаний: вести в установленому порядку облік доходів і витрат, складати звітність, що стосується обчислення і сплати податків та зборів;

- платник податку на прибуток подає разом з відповідною податковою декларацією квартальну або річну фінансову звітність (ст. 46 ПКУ);

- відповідальність за неподання, порушення порядку заповнення документів податкової звітності, порушення строків їх подання контролюючим органам, недостовірність інформації, несуть: юридичні особи, постійні представництва нерезидентів, які відповідно до ПКУ визначені платниками податків (ст. 47); 204

- податкова декларація складається за формою, затвердженою в певному порядку. Форма податкової декларації повинна містити необхідні обов'язкові реквізити і відповідати нормам та змісту відповідних податку та збору (ст. 48);

- податкова декларація подається за звітний період в установлені ПКУ строки контролюючому органу, в якому перебуває на обліку платник податків;

- у разі якщо у майбутніх податкових періодах платник податків самостійно виявляє помилки, що містяться у раніше поданій ним податковій декларації (крім обмежень, визначених ст. 50), він зобов'язаний надіслати уточнюючий розрахунок до такої податкової декларації за формою чинного на час подання уточнюючого розрахунку (ст. 50).

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.10 р. № 2755- VI. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>;
2. Лега О.В. Податкова звітність: складання та подання. Режим доступу: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_138/31.pdf;
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 № 996- XIV. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

Наконецний О.О.,

*Науковий керівник: к.п.н., доцент Радзіховська Л.М.
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ*

ВИКОРИСТАННЯ WEB-СЕРВІСУ WOLFRAM|ALPHA ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ТЕОРІЯ ЙМОВІРНОСТЕЙ ТА МАТЕМАТИЧНА СТАТИСТИКА»

Сьогодні майже неможливо уявити навчання у ЗВО, без використання інформаційних технологій. З появою та розвитком ПК почали використовувати прикладні програмні засоби, що сприяють вдосконаленню методів розв'язування задач с фізики, моделювання, різних математичних наук та ін.

Також значним чином інформаційні технології вплинули на «теорію ймовірностей та математичну статистику», а саме вдосконалили матеріал даного курсу та пришвидшили час його засвоєння. В основному для супроводу навчання даної дисципліни використовують стандартний пакет Microsoft, а саме програму MS Excel. Але крім стандартних пакетів можна використовувати і універсальні пакети систем комп'ютерної математики Maple чи Mathematica.

Важливий вклад в дану сферу внесли наступні фахівці Ю.В. Триуса, Ю.В. Горошко, С.Ю Носенко, Д.А. Покришення та ін.

Крім пакетів програм значну популярність отримав онлайн-сервіс Wolfram|Alpha. Особливістю даного онлайн проекту є те, що він доступний як і для ПК так і для власників операційної системи iOS та Android [3]. Також WolframAlpha не видає перелік посилань, що ґрунтується на результатах запиту, а обчислює відповідь, ґрунтуючись на власній базі знань, яка містить дані з математики, фізики, астрономії, та інших наук, а також інформацію про відомих людей та інтернет-сайти [1]. Він здатний переводити дані між різними одиницями вимірювання, системами числення, підбирати загальну формулу послідовності, знаходити можливі замкнуті форми для наближених дробових чисел, обчислювати суми, границі, інтеграли, розв'язувати рівняння і системи рівнянь, проводити операції з матрицями, визначати властивості чисел і геометричних фігур. Однак, розрахунок на підставі власної бази має і свої недоліки, в тому числі — вразливість до помилок даних, але на даний час вони майже всі виправлені. І завдяки зрозумілому інтерфейсу та швидкими розрахунками даний сервіс чудово підійде для розв'язування задач з теорії ймовірності.

Для того щоб продемонструвати можливості даної програми розглянемо приклад. Для цього розв'яжемо одну із задач за допомогою даного сервісу.

Задача 1

Ймовірність того, що електролампочка не перегорить при ввімкненні її в електромережу, є величиною сталою і дорівнює 0,8. Обчислити ймовірність того, що з п'яти електролампочок, увімкнених у електромережу не перегорять 3 лампочки [2].

Розв'язання

За умовою задачі нам дано: $q=0,2$, $p= 0,8$, $n=5$, $k=3$. Використаємо схему Бернуллі і отримаємо наступне рішення:

$$P_5(3) = C_5^3 p^3 q^2 = \frac{5!}{3!2!} (0,8)^3 (0,2)^2 = 10 * 0,512 * 0,04 = 0,2048$$

Далі скориставшись Wolfram|Alpha перевіримо наш розв'язок. Для цього у рядку введення необхідно задати запит 3 successes 5 trials p=0.8. Результатом його виконання є вхідні відомості про задачу, а саме: кількість незалежних випробувань (number of trials), кількість «успіхів» (number of successes), кількість «невдач» (number of failures), значення ймовірності «успіху» (probability of successes) та значення ймовірності $P(k, n)$ (probability of occurrence) [3]. (рис.1).

3 successes 5 trials p=0.8

Extended Keyboard Upload

Input interpretation:

trials	number of trials	5
	number of successes	3
	number of failures	2
	probability of success	0.8

Probability of occurrence:

0.2048

Рисунок 1 - розв'язок задачі за допомогою Wolfram|Alpha

Також дана програма здатна з легкістю розв'язувати задачі за схемою Бернуллі, знаходити математичне сподівання, дисперсію, середнє квадратичне відхилення та розв'язувати багато інших завдань з теорії ймовірності.

Отже, дана програма чудово підходить для розв'язування задач з курсу «теорії ймовірності». Для цього є декілька вагомих факторів. По-перше Wolfram|Alpha є повністю безкоштовним сервісом, і тим самим кожному користувачу буде доступний повний пакет можливостей онлайн-сервісу. По-друге вона не потребує встановлення на ПК, тим самим зберігаючи вільний простір на жорсткому диску користувача. По-третє, вона дозволяє зрозуміти концепцію використання формул математичної статистики, тим самим полегшуючи завдання студентам (учням) при засвоєнні матеріалу. І самим важливим аспектом є те, що вона не потребує стійких знань програмування, дану програму може легко опанувати студенти, що забезпечує їй широкий спектр використання.

Список використаних джерел:

1. Wolfram|Alpha [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/WolframAlpha>
2. Теорія ймовірностей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://arhivinfo.ru/2-20543.html>
3. Використання web-сервісу Wolfram|Alpha для розв'язування задач з теорії ймовірностей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ite.kspu.edu/issue-24/p-68-80/full>

Пузирьова П.В.,

*к.е.н, доц., доцент кафедри підприємництва та бізнесу
Київського національного університету технологій та дизайну,*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах сьогодення ефективних розвиток підприємств залежить від ефективного управління ними. З мінливістю оточуючого середовища досить швидко змінюються вимоги до менеджменту підприємств. Основи управління підприємством повинні включати сучасні концептуальні підходи щодо забезпечення безперервного розвитку, прибуткової діяльності та забезпечення конкурентних переваг підприємства в майбутньому [1].

Особливої уваги потребує пошук та впровадження ефективних концептуальних підходів щодо управління розвитком на вітчизняних підприємствах, який має бути спрямований на вирішення такого завдання, як побудови ефективної системи менеджменту та управління персоналом на підприємстві [1]. Проте не можна забувати про такий важливий аспект як мотивування персоналу до інноваційної діяльності, підвищення інноваційної активності задля досягнення головної тактичної мети, що стоїть на першому місці задля забезпечення безперервного розвитку – формування та реалізації потенціалу підприємства [1]. Щодо потенціалу підприємства, то хотілось би відмітити, що питання стратегічного управління потенціалом підприємств у сучасних ринкових умовах займають особливе місце, оскільки в подальшому впливають на побудову організаційно-економічного механізму формування стратегії і тактики розвитку підприємств через використання, оцінку, розвиток та ефективне управління потенціалом підприємств [2].

Отже, можна сказати, що розвиток підприємства забезпечується необхідним розвитком персоналу, його здатністю підвищувати кваліфікацію, здійснювати інноваційну діяльність, забезпечувати інтенсивність розвитку, для чого суб'єкт управління підприємством повинен умотивовувати працівників [2].

Діяльність підприємства з урахуванням стратегії розвитку повинна мати інноваційний характер, використовувати та впроваджувати нові підходи, ресурси, технології. Але ця діяльність має дуже високу ймовірність виникнення ризикових ситуацій. Вкладення коштів не завжди дозволяє отримати прибуток, результат розвитку може відрізнятися від очікуваного отриманими характеристиками, економічний ефект має теж ймовірнісний характер. Базовою перепорою щодо впровадження стратегії економічного розвитку на підприємстві є те, що розвиток приймається далеко не всіма керівниками компанії, що призводить до затримання або «саботажу» цієї діяльності [3].

Література.

1. Обґрунтування концепції управління розвитком підприємства. Менеджмент і маркетинг. Академічний огляд. 2014. № 1 (40) Електронний ресурс: <http://acadrev.duan.edu.ua/images/stories/files/2014/articles/14.pdf>.
2. Педченко Н. С., Концептуальні підходи до формування і використання потенціалу розвитку підприємства в системі стратегічного управління. Електронний ресурс: <http://journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/viewfile/137/139>
3. Філіпішин І. В., Управління розвитком промислових підприємств: підходи та методологія. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності, 2015 випуск 2(12), том 3.
4. Іванець О. О. Концептуальні підходи до управління потенціалом розвитку підприємства / О. О. Іванець // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки. - 2012. - № 4. - С. 151-155. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2012_4_31.

Пурій Г.М.,

к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту

Фляк І.Р.,

магістр

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І.Франка

ФАНДРАЙЗИНГ ЯК МЕТОД ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНОСТІ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ

В умовах зменшення контингенту студентів, збільшення частки витрат на виплату заробітної плати та оплату комунальних послуг, недостатнього обсягу бюджетного фінансування та високої залежності від державних асигнувань, проблема пошуку інноваційних методів планомірного залучення грошових коштів закладами вищої освіти набуває особливої актуальності.

Суттєвим кроком вперед на шляху до імплементації європейських стандартів та принципів управління навчальним закладом стало прийняття Закону України «Про вищу освіту», який містить багато норм, що вже давно запроваджені та успішно апробовані у світовому освітньому правовому полі

[4]. Здійснення фандрайзингової діяльності, використання дієвих методів комерціалізації результатів науково-технічних розробок, успішне впровадження інновацій, створення спін-офф (спін-аут) підприємств і запуск стартових (стартап) компаній, диверсифікація джерел фінансування статутної академічної діяльності, ефективне використання підприємницьких можливостей у освітньо-науковій діяльності, мають стати для українських закладів вищої освіти основними механізмами залучення додаткового фінансування та збільшення доходів від господарської діяльності [9].

Технологічний процес залучення грошових коштів та інших ресурсів, необхідних для реалізації певного проєкту або діяльності в цілому, які організація не може забезпечити самостійно, отримав назву «фандрайзинг» (від англійського fundraising (fund – кошти, фінансування, raise – збір) [6, с. 91]. Якщо благодійність є добровільною і безкорисливою допомогою тим, хто її потребує, то фандрайзинг слід розглядати як дію, спрямовану на залучення цієї допомоги для тих, хто її потребує [2, с. 52].

Фандрайзинг є професійною діяльністю щодо мобілізації фінансових та інших ресурсів із різноманітних джерел для реалізації соціально значущих і науково-дослідних проєктів, яка вимагає спеціальних знань та навичок фандрайзера, що можуть вплинути на прийняття позитивного рішення донора. Об'єктами фандрайзингу виступають різні категорії донорів, основними з яких є: міжнародні організації, державні установи, комерційні структури, громадські некомерційні організації, приватні благодійні фонди або приватні особи, що надають громадянам та неприбутковим організаціям на некомерційній безповоротній основі необхідні додаткові ресурси [13, с. 17]. У багатьох розвинених країнах світу фандрайзинг став одним із дієвих способів економічного виживання багатьох неприбуткових організацій. Фандрайзинг може здійснюватися у формі бізнесу, благодійної та спонсорської діяльності і не може бути відокремленим від процесів стратегічного і поточного планування діяльності організації.

На даний момент українські заклади вищої освіти потребують як додаткового фінансування за рахунок позабюджетних коштів, так і більш професійної організації механізму їх залучення від різних донорів. Процедура здійснення фандрайзингової діяльності передбачає, у першому випадку, розробку і реалізацію стратегії пошуку фінансування самими співробітниками навчального закладу, а у другому – пошук джерел фінансування здійснюється за допомогою залучення професійних фандрайзерів [2, с. 53].

Основним способом реалізації освітнього фандрайзингу є створення ендавмент-фондів, які створюють базу для переходу вищих навчальних закладів на якісно новий рівень їхнього функціонування. Практика формування та використання ендавмент-фондів є найбільш поширеною у країнах Західної Європи та Північної Америки. Досвід українських ЗВО у формуванні ендавмент-фондів на даний момент часу є ще невеликий, адже такі фонди створені лише при Інституті міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка та при Університеті банківської справи НБУ. Метою створення таких фондів є формування основи для забезпечення фінансової стабільності інституту, успішної реалізації його освітніх та наукових програм і проєктів, розвиток інфраструктури та незалежність від економічних і суспільних коливань [10].

Законодавчим базисом для реалізації практики ендавменту закладами вищої освіти в Україні є Податковий кодекс України [7], де визначено поняття ендавменту, Закон України «Про вищу освіту» [4], у якому передбачено можливість створення університетами та іншими вищими навчальними закладами ендавмент-фондів, Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [3], де відображені окремі аспекти технології функціонування ендавмент-фондів. Перспектива створення ендавментів зможе значно покращити складну фінансову ситуацію, у якій опинилася більшість державних українських університетів, і забезпечити стабільну базу для їхнього інноваційного розвитку.

Успішність процесу залучення ресурсів значною мірою визначається рівнем професійних навичок фандрайзера та знанням методик фандрайзингової діяльності відносно різних категорій донорів. Фандрайзер – це потрібна людина у потрібному місці в потрібний час [1]. Основні завдання, що стоять перед фандрайзером, полягають у тому, щоб перетворити потенційних донорів на реальних. Для цього йому необхідно провести ретельно сплановану та організаційно впорядковану роботу, результатом якої є обґрунтування актуальності, унікальності та цінності реалізації саме його пропозиції взаємн на задоволення мотиваційної потреби донора [11, с. 75].

Поточний стан вищої освіти в Україні дозволяє стверджувати, що існуюча система фінансування ЗВО не здатна забезпечити належних умов для їхнього розвитку. Зарубіжний досвід застосування технологій освітнього фандрайзингу доводить, що на сьогодні він є одним із найбільш оптимальних альтернативних способів позабюджетного фінансового забезпечення навчальних закладів [8, с. 204].

Недовіра зі сторони потенційних донорів, низький рівень професіоналізму, недостатня організаційна компетентність фандрайзерів, відсутність сприятливих законодавчих та податкових умов є основними стримуючими факторами розвитку фандрайзингової діяльності в Україні. Вагомий вклад в утвердження практики професійної фандрайзингової діяльності в Україні зробив Інститут професійного фандрайзингу, місія якого полягає у створенні середовища для ефективної, прозорої та відповідальної благодійності в Україні шляхом утвердження демократичних стандартів практики фандрайзингу [5]. Підготовка спеціалістів-фандрайзерів є однією із важливих передумов розвитку фандрайзингової діяльності в Україні [12]. У перспективі залучення коштів закладами вищої освіти від різних категорій донорів має перетворитися у технологічно забезпечений та ефективний процес.

Література:

1. Голуб Ю.С. Бенчмаркінг і фандрайзинг як засоби трансформації та інтенсифікації розвитку вітчизняної ветеринарної науки / Ю.С. Голуб, В.В. Недосеков, М.О. Жуковський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Dopovid/article/view/7557>
2. Грабчак О.В. Фандрайзингова діяльність як альтернативний спосіб залучення коштів у соціальну сферу / О.В. Грабчак // Науковий вісник ужгородського національного університету. – 2014. – Випуск 31. – С. 51-54.
3. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 06.11.2016 № 5073-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>
4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Офіційний сайт Інституту професійного фандрайзингу. – Режим доступу: <http://fundraiser.org.ua>
6. Пірус В.О. Проблеми фандрайзингу у вищій освіті / В.О. Пірус // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 4. – С. 88-94.
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
8. Помінова І.І. Альтернативні джерела фінансування системи вищої освіти / І.І. Помінова, Н.А. Сокол // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2017. – Вип. 1 (25). – С.196-206.
9. Романовський О.О. Базові поняття та визначення підприємницького ВНЗ [Електронний ресурс] / О.О. Романовський // Ефективна економіка. – 2012. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1628>
10. Рябов К. Ендавмент у вищій освіті: світова практика і українське сьогодення / К. Рябов, В. Покідіна // Популярна економіка: ціна держави. – 2015. – № 34. – С. 1 – 18.
11. Соколова А. Модель фандрайзингової діяльності в Україні / А. Соколова, В. Клименко // Журнал європейської економіки. – 2015. – Том 14 (№1). – С. 72-88.
12. Соколовська В.В. Сутність та перспектива розвитку в Україні фандрайзингу [Електронний ресурс] // В.В. Соколовська. – Ефективна економіка. – 2015. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4453>
13. Чернявська О.В. Фандрайзинг : навчальний. посібник / О.В. Чернявська, А.М. Соколова. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 188 с.

Савастєєва О.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
ОНУ імені І.І.Мечникова
Десятник Д.В.,
студент II курсу магістратури
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

ДЕРЖАВНІ ОБЛІГАЦІЇ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах сучасних економічних систем ринок державних облігацій відіграє одну з ключових ролей у формуванні бюджетної політики держави, враховуючи той факт, що державні цінні папери є надзвичайно дієвим інструментом, за допомогою якого здійснюється регулювання грошово – кредитної сфери. Водночас, наявність на ринку високоліквідних та надійних цінних паперів, якими є державні цінні папери, сприяє стабільності фондового ринку, а також надає інституційним та індивідуальним інвесторам можливість вкладання капіталу у фінансові інструменти із мінімальним рівнем ризику.

Ринок державних облігацій як вагома частина ринку державних запозичень виконує важливі макроекономічні функції [1]. Однак, можливості використання такого інструменту макроекономічного регулювання вкрай обмежуються, якщо держава переорієнтується на зовнішнє кредитне фінансування, що, в свою чергу, ставить під загрозу економічну незалежність країни від зміни кон'юнктури міжнародного фінансового ринку. У зарубіжних країнах державні цінні папери традиційно мають високий рівень привабливості для інвесторів завдяки саме їх безризиковості. В Україні також відповідно нормативних документів Національного банку України державні цінні папери – це фінансові інструменти із нульовим рівнем ризику. Водночас необхідно зазначити, що ставки відсотків за державними цінними паперами в Україні є досить високими, але ж, з огляду на рівень інфляції, їх реальна прибутковість не є значною. Необхідно зазначити, що у період стрімкого розвитку ринку державних облігацій реальні доходні ставки були занадто високими, що, з одного боку, було основним фактором залучення значних обсягів фінансових ресурсів від нерезидентів, а з другого – стало причиною серйозного боргового навантаження на державний бюджет у вигляді витрат на обслуговування державного боргу. Водночас, останнім часом має місце ситуація навпаки: дохідність облігацій внутрішньої державної позики є занадто низькою, а в окремі періоди вона нижче за рівень інфляції в країні. Крім того, як зазначає Лисяк Л.В., первинний ринок державних цінних паперів в Україні характеризується тією особливістю, що на ньому практично відсутні індивідуальні інвестори. Це негативне явище, адже без залучення заощаджень домогосподарств не варто розраховувати на зростання інвестиційного потенціалу ринку державних цінних паперів [2].

Якщо проаналізувати ринок державних облігацій України, то у 2018 році обсяг торгів державними облігаціями України становив 406,42 млрд грн, що більше на 58,7% порівняно з 2017 роком (рисунок 1).

Рисунок 1. Обсяг торгів державними облігаціями у 2014 – 2018 рр., млрд. грн.

Джерело: побудовано автором на основі [3].

Якщо розглядати в абсолютних величинах, то у 2018 році обсяг торгів державними облигаціями України на біржовому ринку становив 245,73 млрд грн, що на 30% більше ніж у 2017 році (рисунок 2).

Рисунок 2. Обсяг торгів державними облигаціями України на біржовому та позабіржовому ринках у 2014 – 2018 роках, млрд. грн.

Джерело: складено автором на основі [3].

Проаналізувавши ситуацію на вітчизняному ринку державних цінних паперів, слід зазначити, що на фоні постійного зниження обсягу торгів державними облигаціями України впродовж 2014-2017рр. відбувся значний приріст даного показника в 2018 році (на 150,28 млрд.грн.) Але ж говорити про активний розвиток сегменту державних цінних паперів у структурі вітчизняного фондового ринку ще досить рано. Сьогодні активізація у перспективному періоді цього сегменту все також можлива лише за умови вжиття дієвих заходів з боку державних органів: розробки і запровадження цілісної стратегії, побудованої на основі вдосконалення законодавчого та інституційного забезпечення політики державних позик, розвитку методології державних запозичень з метою підтримки індивідуальних заощаджень та створення ефективної інфраструктури.

Література:

1. О.М.Савастеева, Д.В.Водяник, В.С.Нагорний, «Емісія державних цінних паперів як фінансовий інструмент регулювання бюджетного дефіциту». Причорноморські економічні студії. 2016. №9. с.98-102.
2. Л.В.Лісяк, «Доходи домашніх господарств України як потенційне джерело внутрішніх державних запозичень», Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. 2011. Випуск 2. Том 3. С. 11-17, с. 14.
3. Річний звіт НКЦПФР за 2018 рік. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/zvit_2018.pdf (дата звернення 11.10.2019).

Сидоренко Я.С.,

здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ЗАСТОСУВАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ В ОЦІНКАХ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансовий стан будь-якого підприємства залежить від того, наскільки успішно воно здатне реагувати на різні впливи зовнішнього середовища. Аналізуючи зовнішню ситуацію, необхідно виділити найбільш суттєві на конкретний момент часу фактори. Взаємозалежне вивчення цих факторів з можливостями підприємства дозволяє вирішити певні проблеми. В процесі вирішенні різного рівня завдань необхідно також чітко уявляти чи піддаються ці критичні фактори контролю з боку підприємства, чи є вони внутрішніми або зовнішніми, чи піддаються змінам зусиллями підприємства або це зовнішні події, на які підприємство впливати не в змозі. Одним з найпоширеніших методів, що уможливорює здійснити оцінку внутрішніх й

зовнішніх факторів у комплексі, котрі впливають на розвиток підприємства є SWOT-аналіз.

Зазначимо, що SWOT-аналіз є необхідним елементом досліджень, обов'язковим попереднім етапом у складанні будь-якого рівня стратегічних і маркетингових планів [1]. Дані, які будуть отримані в результаті ситуаційного аналізу, слугують базисними елементами при розробці стратегічних цілей і завдань підприємства на ринку.

Як відомо, основними параметри SWOT-аналізу є: внутрішній аудит підприємства та аудит зовнішнього середовища; зовнішній аудит, або аналіз загроз і сприятливих можливостей зовнішнього середовища. При цьому, в процесі проведення зовнішнього аудиту оцінюється привабливість ринку та інші можливості та загрози зовнішнього середовища. Оцінюючи привабливість ринку, слід звернути увагу на: тенденції ринку; поведінку покупців; структуру збуту; конкурентне середовище. Крім того, важливий вплив на успішність діяльності підприємства мають й фактори зовнішнього макросередовища, на які, як правило саме підприємство впливати не може:

- законодавство та політичне середовище, очікувані або можливі його зміни;
- економічний стан країни, регіону;
- соціально-демографічні фактори;
- зміна технологій;
- міжнародне середовище;
- екологічне середовище тощо [1].

Методика проведення SWOT-аналізу передбачає здійснення декількох етапів [2, 3]:

I. Визначення власних сильних і слабких сторін підприємства. Перший етап дозволяє визначити, які сильні сторони і недоліки підприємства. Для цього необхідно: скласти перелік параметрів, за якими оцінюватиметься підприємство; по кожному параметру визначити, що є сильною стороною підприємства, а що – слабкою; зі всього переліку вибрати найбільш важливі сильні і слабкі сторони підприємства.

II. Визначення ринкових можливостей і загроз. Це своєрідна «розвідка місцевості» – оцінка ринку. Цей етап дозволяє оцінити ситуацію поза вашим підприємством і зрозуміти, які у вас є можливості, а також, яких загроз слід побоюватися.

III. Зіставлення сильних і слабких сторін підприємства з можливостями та загрозами ринку. Для зіставлення можливостей підприємства умовам ринку і узагальнення результатів SWOT-аналізу застосовується відома всім матриця SWOT.

Необхідно зазначити, що SWOT-аналіз в порівнянні з іншими методами має як переваги, так і недоліки. Основною його перевагою є простота і можливість витратити невеликі кошти на його проведення, а також гнучкість і наявність безлічі варіантів. Також, це систематизація знань про внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на процес стратегічного планування; можливість визначити конкурентні переваги підприємства та сформувані стратегічні пріоритети, періодично проводити діагностику ринку та ресурсів підприємства. Недоліками SWOT-аналізу, які потрібно враховувати є: неможливість врахування всіх сил і слабкостей, можливостей і загроз; суб'єктивність вибору та ранжування факторів зовнішнього та внутрішнього середовища; погана адаптація до середовища, що постійно змінюється.

Таким чином, для здійснення базового варіанту SWOT-аналізу необхідно спочатку вибрати основні параметри, що впливають на розвиток ситуації і / або успішність підприємства на ринку. Пріоритетом є ключові фактори (чинники) успіху. Саме за допомогою SWOT-аналізу підприємство при дослідженні факторів внутрішнього та зовнішнього середовища фінансово-господарської діяльності може виявляти й оцінювати, а також контролювати можливості, свою діяльність з метою зменшення загроз.

Література:

1. Коновалова О., Андрущакевич Т. SWOT-аналіз як основний інструмент стратегічного управління, його переваги і недоліки // http://www.rusnauka.com/3_SND_2010/Economics/58123.doc.htm
2. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій: Навчальний посібник/За ред. Л. В. Балабанової. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005.–301 с.
3. Мошенський С. З., Олійник О. В. Економічний аналіз: за ред. д.е.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Ф. Ф. Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: Рута, 2007. – 704 с.

МЕДИЧНІ НАУКИ

*Stoian A.O.,
student of the department of hygiene and ecology №1
Hordiienko P.O.,
student of the department of hygiene and ecology №1
Katelevska N.M.,
c.m.s., docent of the department of hygiene and ecology №1
Kharkiv national medical university*

INTERNAL ENVIRONMENT OF HOSPITAL AS THE RISK FACTOR OF MEDICAL STUFF OCCUPATION PATHOLOGY

Actuality. The study of the peculiarities of the formation of occupational diseases is a rather relevant topic today. Keeping the work and activity of working doctors is a prerequisite for enhancing the social and medical development of the state. In the XXI century the work of a doctor of any specialty is very difficult and intense. Occurrence and formation of manifestations of occupational diseases are usually caused by the influence of harmful production factors of the environment and the production process, which is a prerequisite for the deterioration of the health of the doctor. Prevention requires a clear and correct provision of working conditions, which is to improve not only the general performance of the doctor, but also to maintain a further rational mode of work and rest.

Aim. Studying of theoretical aspects of peculiarities of formation of occupational diseases of medical workers with development of measures of further prevention and establishment of rational mode of work and rest.

Materials and methods. To date, medical professionals have a special role to play in supporting the work process and work capacity in general. The total list of occupational harmful factors exceeds the admissible limits in comparison with the branches of other specialties. The main of them include: static tension of the body of the doctor, taking a forced pose during surgery or manipulation, psycho-emotional load, the influence of physical, chemical and biological factors. Modern hygienic classification distributes occupational diseases by indicators of intensity and difficulty of the work process. The general hygienic criteria for assessing the working conditions of a healthcare professional against the background of a busy work process and activity make it possible to identify the following:

1. For the development of an occupational disease, a prerequisite is the interaction of two or more harmful production factors.

2. The general development of occupational diseases of the doctor is characterized by an increase in the risk of working conditions and is an indicator of growth or occupational disease with temporary disability, or is a prerequisite for the development of chronic occupational disease.

In today's world it is quite difficult to distinguish a chronic disease from an occupational one, as it concerns the personal specialization of a doctor. Currently, the number of health professionals registered with occupational diseases is 70%. An important role in the implementation of prevention of occupational diseases among physicians is played by early diagnosis of diseases and establishment of proper working and rest mode by ensuring acceptable hygienic standards of work and general labor process.

Conclusion. Occupational diseases of doctors are an unresolved problem of modern society, the development of which depends on the hygienic working conditions of medical staff and the impact of various harmful factors. Adherence and prevention of occupational diseases of healthcare professionals through the introduction of a rational work process is a major prerequisite for improving the efficiency and skills of modern doctors.

References:

1. I.F. Kostyuk, V.A. Cabbage. Occupational diseases / IF Kostyuk – Kiev, 2013. – 582 p.
2. Yu. I. Kundiev, AM Nagornaya, D.V. Varyvonchuk. Occupational Infectious Diseases / Yu.I.Kundiev. – Kiev, 2014. – 528 p.

*Антоненко Я.М., Чемадура В.Ю.,
Кафедра фтизіатрії та пульмонології,
Харківський національний медичний університет*

КЛІНІЧНИЙ ВИПАДОК РОЗВИТКУ ТУБЕРКУЛЬОЗУ ПІД МАСКОЮ ДВОСТОРОННЬОГО ПЛЕВРИТУ ТА ПЕРИКАРДИТУ НА ФОНІ ВІЛ - ІНФЕКЦІЇ

Актуальність: Туберкульоз є дуже серйозною проблемою в Європейському регіоні ВООЗ. Захворованість на туберкульоз в Україні на сьогоднішній день становить майже 79 випадків на 100 000 населення. Нерідко туберкульоз діагностується запізно, особливо у людей з вираженими фоновими змінами в легенях, у яких специфічні клінічні симптоми відсутні. Найвищі показники смертності відзначені у людей з поєднанням патологій (туберкульоз і ВІЛ - інфекція).

Мета: Розглянути клінічний випадок розвитку туберкульозу під маскою двостороннього плевриту та перикардиту на фоні ВІЛ- інфекції.

Матеріали та методи спостереження: Наводимо клінічний випадок пізньої діагностики туберкульозу під маскою двобічного плевриту та перикардиту на фоні ВІЛ. Чоловік А., 33 роки, звернувся до дільничного терапевта м. Харкова зі скаргами на кашель з виділенням невеликої кількості харкотиння, задуху при фізичному навантаженні, підвищення температури тіла до 38°C, слабкість, втрату ваги (на 7 кг за 1-2 місяці), набряки на ногах та збільшення живота. З анамнезу життя відомо, що чоловік за фахом автослюсар, раніше хворів на пневмонію, гостру респіраторну вірусну інфекцію, у 13 років отримав черепно-мозкову травму зі струсом головного мозку. Венеричні захворювання, вірусні гепатити, цукровий діабет, операції заперечує, туберкульозний контакт не встановлено. Під наглядом Обласного центру профілактики та боротьби зі СНІД-ом (має ВІЛ-статус з 05.2012 року) до 12.2018 року ВААРТ не отримував. Палив 10 років (20 цигарок у день), останній рік не палить; зловживає алкоголем; наркотики не вживає. Анамнез справжнього захворювання: Вважає себе хворим з листопаду 2018 року, коли вперше з'явилися вище вказані скарги. ФГ (від 12.2018) - лівобічний плеврит. Лікувався з 10.12.2018 по 21.12.18 в Миській клінічній лікарні №25, отримував ВААРТ. З 20.02.2019 по 01.03.2019 знаходився на лікуванні в МКЛ №7, з приводу метаболічної дилатативної кардіоміопатії, СН ІІІ ступеня, двобічного гідротораксу, гідроперикардиту. Майже після 6 місяців від початку перших симптомів (зниження ваги, погіршення апетиту, втомлюваність) хворому встановлено діагноз на ЦЛКК 14.03.2019 - В20 ІV стадія, ВДТБ (14.03.19) міліарний множинних локалізацій і ВГЛВ легень, полісерозит (двобічний плеврит, перикардит), Дестр -, МБТ -, М -, МГ -, Гіст 0, кат. 1, ког. 1(2019). Госпіталізований до ОПТД №1 м. Харкова. Об'єктивно: (15.03.19) загальний стан тяжкий, зріст 165, вага 58, нормостенічної будови, шкіра бліда, волога, периферичні лімфатичні вузли не пальпуються. Частота дихання - 24/хв., перкуторно - вислуховується незначне притуплення над верхівками легень; аускультативно - ослаблене дихання, над верхніми відділами жорстке дихання, хрипи не вислуховуються. Пульс - 96 уд./хв., АТ - 110/80мм.рт.ст., границі серця розширені в обидві сторони на 2 см, тони приглушені, тахікардія. Печінка +5 см з під краю реберної дуги. Сечостатева система без змін. Нервова система - хворий трохи загальмований, але відповідає адекватно. План обстеження: загальний аналіз крові, клінічний аналіз сечі, біохімічний аналіз крові, кров на цукор, RW, ВІЛ, бактеріоскопічне дослідження харкотиння, аналіз кала на яйця гельмінтів, ЕКГ, культуральне дослідження плевральної рідини, оглядова рентгенографія органів грудної порожнини, комп'ютерна томографія (КТ) органів грудної порожнини. Результати лабораторних та інструментальних методів досліджень: в клінічному аналізі крові (16.03.19) - Нь. 91г/л, Ер.-2.63x10¹², КР - 1,04, ТР 188г/л, Лейк.-5.6x10¹², П-2%, С-66%, Лімф.- 26%, Мон.-5%; в сечі патології не виявлено; результат культурального дослідження плевральної рідини (20.03.19) на *Mycobacterium tuberculosis* позитивний; бактеріоскопічне дослідження харкотиння: (16.03.19) *Mycobacterium tuberculosis* не виявлені, аналіз на RW негативний; ВІЛ -позитивний; на КТ органів грудної порожнини (19.03.19) - масивний двобічний гідроторакс, множинні вогнищеві ураження легень, медіастинальна, бронхопульмональна та аксиллярна лімфоаденопатія; оглядова рентгенографія органів грудної порожнини (16.03.19): міліарний

туберкульоз легень, бронхопальмональна аденопатія, лівобічний гідроторакс, перикардит. Пацієнту було призначено наступне лікування: режим щадний, дієта №5, Флуконазол 100 мг/1р.д.; Бісептол 960 мг / 1разна день (1р/д); Преднізолон 1мл (80мг) в/м №10; ВААРТ(TDF/FTC/EDV); Бітуб 10% в/м 1 р/д; Ріфабутин 0,3; Карсил 1таб. 3 р/д; Аспирин-кардіо 100 мг 1таб. 1р/д. 24.04.2019 р. був виписаний за власним бажанням з діагнозом В20, ВДТБ (14.03.19) міліарний туберкульоз легень, дилатаційна кардіоміопатія, СН Шст. Рекомендовано : продовжувати назначену терапію, контроль CD4, ВН ВІЛ, Карсил 1таб/3 р/д.

Висновок : Таким чином, наведений нами приклад демонструє важкість діагностики туберкульозу з множинною локалізацією, можливість його перебігу під маскою двобічного плевриту та перикардиту на фоні ВІЛ. Неefективність стандартної терапії плевриту та перикардиту повинна бути приводом для подальшого обстеження з метою виключення туберкульозної етіології.

Список літератури:

1. Наказ МОЗ України від 7.12.2009 № 927 «Про затвердження Положення про кабінет контрольованого лікування хворих на туберкульоз на амбулаторному етапі»
2. Наказ МОЗ України від 31.12.2014 № 1039 « Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Ко-інфекція (туберкульоз/ВІЛ-інфекція/СНІД)" (стр. 33 – 44, 50-52)
3. Наказ МОЗ України від 21.12.2010 р. № 1141 "Про затвердження Порядку проведення тестування на ВІЛ - інфекцію та забезпечення якості досліджень, форм первинної облікової документації щодо тестування на ВІЛ-інфекцію, інструкцій щодо їх заповнення"
4. Наказ МОЗ України № 620 від 4.09.2014 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при туберкульозі» (Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Туберкульоз")

*Дідаш М.В.,
студентка факультету фізичної терапії, ерготерапії
Львівського Державного Університету ім.І.Боберського*

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВАЛЬГУСНОЮ ДЕФОРМАЦІЄЮ СТОП. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.

Деформації стоп - захворювання надзвичайно поширені. Щоб переконатися в цьому, досить поговорити з родичами і знайомими: «на кожному кроці» чути скарги на болі в стопах, м'язах гомілки, в колінних і, навіть, кульшових суглобах. Найпоширеніша причина болю - сплюснення стоп, вальгусна або варусна деформації.

Нерідко деформації стоп є одними з причин порушення постави. При плоскостопості, вальгусній або варусній деформації, різко знижується опорна функція ніг, змінюється положення тазу, стає важко ходити.

Особливо гостро стоїть питання в плані повноцінного фізичного розвитку і здоров'я підростаючого покоління. Той факт, що діти вже давно не справляються з фізичним навантаженням, яка покладалася на їх однолітків ще кілька років тому, ні для кого не новина. Погана фізична форма, слабкий розвиток м'язово-зв'язкового апарату в поєднанні з багатьма шкідливими чинниками, ведуть до серйозних порушень з боку всього опорно-рухового апарату, в тому числі і до деформації стопи.

Методи фізичної терапії при вальгусній деформації стоп. Вправи при вальгусній деформації стопи у дітей - це дієвий метод для відновлення анатомічної форми ступні. При систематичному виконанні нескладних вправ, масажі і підборі ортопедичного взуття можна повністю усунути відхилення. Ефeктивна гімнастика при вродженій і при набутій патології.

У рамках програми ФР дітей із плоско - вальгусною деформацією стоп можуть бути використані такі засоби ФР, як лікувальна фізична культура, лікувальний масаж, фізіотерапія та технічні засоби корекції.

Головні завдання комплексної програми ФР дітей із плоско-вальгусною деформацією стоп наступні:

- зняття болювого синдрому, покращення крово- і лімфообігу;
- зміцнення м'язів нижніх кінцівок;
- підвищення силової витривалості нижніх кінцівок і стоп;
- покращення фізичного розвитку та зміцнення всього організму;
- покращення самопочуття та психо-емоційного стану дітей.

Завдання ЛФК:

- покращити кровообіг, відновити тонус м'язів нижніх кінцівок;
- зміцнити ослаблені і розтягнуті м'язи, розслабити надмірно напружені;
- сформувати правильну поставу, покращити психоемоційний стан.

ЛФК проводиться 5 разів на тиждень, тривалістю 25 хвилин [1-4].

Комплекс ЛФК при плоско - вальгусній деформації стопи для дітей молодшого дошкільного віку включає загальнорозвиваючі та спеціальні вправи, які виконуються із полегшених вихідних положень: сидячи та лежачи. Це обумовлено необхідністю у зниженні вертикального осового навантаження на нижні кінцівки [6].

Комплекс вправ при плоско-вальгусній деформації стоп

Назва	Мета застосування	Техніка виконання
«Ортопедичний килимок»	Килимки можуть мати різні поверхні - модулі, які імітують звичайну ходьбу по камінню.	Дитина ходить по таким килимкам тільки під наглядом дорослих, обов'язкова умова - малюк повинен бути босим, а підлога тепла, комфортний температурний режим приміщення. Виконують двічі - вранці і ввечері.
«Гусеничка-збиральниця»	Виконується з метою зняття м'язового спазму або втоми ніг.	Необхідно прийняти положення сидячи, стопи щільно прилягають до підлоги. Згинати-розгинати всі пальці ніг просувати ступні вперед і таким же чином назад, імітуючи рухи гусениці. Виконувати слід 5-7 разів щодня.
«Ведмедик»	Акцент робиться на зовнішню сторону стопи, відбувається відновлення м'язового тонуусу варусної частини стопи, масаж ніг. Застосовується у молодшому віці.	Необхідно пройти кілька метрів роблячи більший упор на зовнішню сторону стопи, можна подавати у вигляді гри, копіюючи «ведмедика». Виконувати вранці і ввечері щодня.
«Збирання гілочок»	Розвиток моторики пальців ніг і тренування м'язів, суглобів стопи.	Розкидавши по периметру підлоги різнокольорові олівці, слід попросити дитину зібрати їх за допомогою тільки пальців ніг. Виконувати один раз в день, курс підбирається індивідуально.
«Балерина»	Розподіл навантаження на різні частини стоп, що допомагає розвантажити м'язи, масажує ступню.	Дитина встає на пальчики «як балерина» і ходить кілька хвилин в такому положенні. Можна застосувати варіант гри - малюк виростає і зменшується, шляхом вставання на носочки або присідання на п'яти. Виконують один раз в день.
«Велосипед»	Використовується як катання на транспортному засобі, імітація такої їзди. Катаючись на велосипеді, дуже активізується робота стоп, звід фіксується в потрібному положенні для забезпечення комфортної їзди.	При виконанні вправи необхідно сісти (більш складний варіант), створивши опору на руки, обертати по колу ноги, слід напружувати м'язи ніг. Легкий варіант - лягти на спину, піднявши ноги вгору, робити обертові рухи. Виконують вранці і ввечері.

Вправи на балансувальному диску	Використовується спеціально розроблене пристосування для корекції деформації вальгусного плоскостопості. При використанні балансира дитина задіює м'язи ніг, корпусу для утримання рівноваги.	Необхідно стати на балансир, обома ногами і при правильній техніці виконання стопи не відриваються від поверхні тренажера. Займаються двічі в день.
«Присідання»	Тренування рівноваги, сили м'язів ніг.	Присідати навпочіпки, при цьому, не відриваючи стопи від підлоги. Щільно притиснуті до підлоги п'ята, носок.
«М'ячики»	Поліпшується кровообіг стоп. Використовують масажні, шпиковані, жорсткі м'ячі.	Маленький м'яч катають по черзі лівою-правою стопою.
«Канатики»	Стимулює кровообіг, самомасаж стоп.	Дитина піднімається по канату босоніж, масажуючи стопи.

У результаті застосування програми фізичної реабілітації відбудуться зміни стану стопи. Вона сприяють збільшенню сили м'язів гомілки, стопи та тулуба, корекції деформованих стоп та розвитку правильного стереотипу ходьби. Окрім, активних фізичних вправ варто застосовувати лікувальний масаж, ортопедичну корекцію та кінезіологічне тейпування.

Література:

1. Апанасенко Г.Л. Еволюція біоенергетики і здоров'я людини / Геннадій Леонідович Апанасенко. С.-П.: МГП Метрополіс, 2013 - 64-70 с.
2. Арун А.С. Визначення ресорних властивостей стопи / А.С. Арун, В.М. Заціорский // Ортопедія і травматологія. - 2008 - 85-88 с.
3. Бірюков А.А. Лікувальний масаж: [підручник для студ. вищ. навч. зав.] / Анатолій Андрійович Бірюков. - М.: Академія, 2004. - 368 с.
4. Брикін А.Т. Гімнастика / Олександр Тимофійович Брикін. - М.: Медицина, 2011.- 142-147 с.
5. Кокосів А.Н. Лікувальна фізкультура в реабілітації хворих з дефектом стопи / О.М. Кокосів, Е.В. Стрельцова. - М.: Фенікс, 2008 -201-209 с.
6. Ловейко І.Д. Лікувальна фізична культура у дітей при плоскостопості / І.Д. Ловейко. - М.: Фенікс, 2012 - 228-301с..

Кулікова Д.О.

*лікар – педіатр відділення кардіохірургії
ДУ»ІЗНХ ім. В.Т. Зайцева НАМНУ»*

Чумак Л.І. к.мед.н.

*доцент кафедри загальної та клінічної патології
ХНУ ім. В.Каразіна*

ВИЗНАЧЕННЯ АЛГОРИТМУ УЛЬТРАЗВУКОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ВАП ЗА ДАНИМИ УЗ ДІАГНОСТИКИ

Пацієнти з діагнозом «вроджена вада серця: відкрита артеріальна протока» далеко не завжди вимагають ургентного оперативного лікування. Великі, гемодинамічно значущі (ГЗ) ВАП, що призвели до вторинних змін в серці, гіперволемії малого кола з вираженими клінічними проявами вимагають консультації кардіохірурга з метою визначення терміну та виду оперативного лікування. Пацієнти з невеликими, помірно

ГЗ ВАП, з незначними вторинними змінами (наприклад, дилатація лівих камер до -1 по Z-score) вимагають спостереження, а діти першого року життя мають шанс на спонтанне закриття такої протоки [1,3,4].

Дослідження ґрунтоване на аналізі результатів діагностики, лікування та диспансерного нагляду за 158 дітьми з діагнозом ВВС: ВАП, які народилися з нормальним гестаційним терміном. Виконано на базі кардіохірургічного відділення ГУ «Інститут загальної та невідкладної хірургії ім. В.Т.Зайцева НАМН України» за період з 2017-2019рр.

В процесі проведення УЗ дослідження важливим є послідовність та визначеність маніпуляцій, в результаті яких стане зрозумілим наявність чи відсутність ВАП та її ускладнень. Також УЗ дослідження передбачає діагностичні заходи щодо визначення напрямку лікування або корекції цієї вади розвитку шляхом оперативного втручання. Визначальну роль для цього має ГЗ ВАП. Нами були детально досліджені УЗ дані при ВАП, на основі цього налізу побудований алгоритм діагностики ГЗ ВАП [2].

Перший етап алгоритму регламентує встановлення самого діагнозу ВАП. Основними критеріями такого діагнозу є наявність візуалізації ВАП у «В» режимі та/або КДК з наявністю ліво – правого скидання в парастернальній позиції по короткій осі, або у «високій» парастернальній та супрастернальній.

На другому етапі передбачено розрахунок ступеню її гемодинамічної значущості, тобто ВАП може бути гемодинамічно незначущим, помірно гемодинамічно значущим та гемодинамічно значущим. Ступінь ГЗ, насамперед, визначає необхідність і терміни оперативного втручання або тактику динамічного спостереження за пацієнтами.

До визначення ГЗ ВАП увійшли основні критерії, серед яких дилатація лівого шлуночка та лівого передсердя, ознаки діастолічної дисфункції лівого шлуночка, збільшення розмірів легеневої артерії та градієнту тиска на ній.

У випадках, коли визначення ступеню ГЗ виявиться складним, алгоритм передбачає третій етап, на якому застосовуються додаткові методи. Пропонується використання двох методів: розрахунку співвідношення площі обсягу скидання по ВАП до площі легеневої артерії та вимірюванні швидкості і відповідності систоло-діастолічної різниці потоку скидання по ВАП при вимірюванні СШ [2]. У сукупності із попередніми етапами зазначеного алгоритму такі методи допоможуть чітко визначити ступінь ГЗ ВАП та скерують лікарів до вибору правильної тактики ведення пацієнта.

Отримані при використанні розробленого алгоритму дані дозволили порівняти результати ведення пацієнтів основної (77 пацієнтів з використанням методики) та контрольної групи (81 пацієнт без використання). А саме: зменшення інвазивних методів діагностики ВАП з 8 до 2 (ангіографія та КТ-діагностика), а також самозакриття ВАП у спрогнозованих групах більш, ніж у 50% хворих.

Висновки: Розроблені алгоритми діагностики та прогнозування дозволяють обрати оптимальну тактику ведення пацієнта, та зменшують необхідність інвазивних методів діагностики та необґрунтованих операцій.

Використана література:

1. Критерії діагностики гемодинамічно значущої відкритої артеріальної протоки у недоношених новонароджених / Бойченко А. Д., Гончарь М. О., Кондратова І. Ю. [та ін.] // Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина. – 2015. – № 1 (5). – Т. VС. 24–27
2. Куликова Д. А. Определение критериев гемодинамической значимости открытого артериального протока при помощи ультразвукового исследования / Д. А. Куликова, И. Н. Сафонова, Л. И. Чумак // Променева діагностика, променева терапія – 2019. – № 1 – 2. – С. 14-21..
3. Arlettaz R. Echocardiographic evaluation of patent ductus arteries us in preterm infants / R. Arlettaz // Frontiers in Pediatrics. — 2017. — Vol. 5, N 147. — P. 1-9. — DOI: 10.3389/Fped.2017.00147.
4. 2018 AHA/ACC Guideline for the management of adults with congenital heart disease: a report of the american college of cardiology/American heart association task force on clinical practice guidelines / K. K. Stout [et al.] // AHA J. Circulation. – 2019. – Vol. 139, N 14. – P. 698–800. — DOI: 10.1161/CIR.0000000000000603

Остапець М.О.,
к.мед.н., асистент кафедри патологічної фізіології
Національний фармацевтичний університет,
Король М.А.,
магістрант біологічного факультету
Донецький національний університет ім. В.Стуса,

ВПЛИВ МЕЛАТОНІНУ НА РОЗВИТОК СТАРІННЯ ТА ЗАХВОРЮВАНЬ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ

Зміна дня та ночі – одна із найбільш суттєвих природних явищ на планеті. Біологічним годинником в нашому організмі є епіфіз (шишкоподібна залоза), а його гормон мелатонін можна вважати маятником, який забезпечує роботу годинника. Зміни рівня секреції мелатоніну протягом доби отримали назву циркадіанного ритму, який виявляється відразу після народження плоду.

Однак окрім регуляції добового ритму, мелатоніну властиві такі функції як: забезпечення ефективної роботи ендокринної системи організму, уповільнення процесів старіння в організмі, сприяння адаптації організму до зміни часових поясів, стимуляція захисних функцій імунної системи та обумовлення антиоксидантного ефекту, регулювання роботи серцево-судинної системи та артеріального тиску та ін. [1].

На сьогодні демографічна ситуація в Україні змінюється в сторону збільшення чисельності людей літнього віку. Однак незважаючи на велику кількість наукових праць щодо дослідження механізмів старіння, єдиної концепції вікової інволюції організму не існує.

За літературними даними для більшості людей характерним є зниження продукції мелатоніну з віком, що слугує ключовим фактором у формуванні вікового десинхронозу (десинхронізація біологічних ритмів).

У людини вікової групи 60-74 років більшість фізіологічних показників має фізіологічний зсув циркадіанного ритму приблизно на 1,5-2 години вперед. Основними причинами зниження синтезу та зсуву фази секреції мелатоніну з віком можуть бути вікова ретинопатія; захворювання кришталика (вікова ретинопатія, катаракта), при якому з віком відбувається зниження чутливості рецепторів сітківки до світла; вікова кальцифікація та дегенерація епіфіза зі зниженням абсолютної кількості пінеалоцитів; вікові зміни бета-адренорецепторів, що модулюють сигнали норадреналіну, який дає імпульси до синтезу мелатоніну епіфізом [2].

Окрім цього, зниження рівня мелатоніну пов'язують із розвитком ряду неінфекційних захворювань: цукровим діабетом 2 типу, метаболічного синдрому, ішемічної хвороби серця, артеріальної гіпертензії.

Таким чином, на сьогодні визначена роль мелатоніну як регулятора біологічних ритмів і універсального адаптогену. Кількісні та якісні порушення ритму його продукції під впливом різноманітних факторів як зовнішнього, так і внутрішнього середовища можуть призводити на початкових стадіях до дезадаптації організму, а в подальшому до виникнення різноманітної органічної патології – епілепсії, депресивних станів, виразкової хвороби шлунку та ДПК, захворювань серцево-судинної системи [1].

Література:

1. Рапорт С. И. Мелатонин: перспективы применения в клинике. М. : ИМА-ПРЕСС, 2012. – 176 с.
2. Губин Д. Г. Многообразие физиологических эффектов мелатонина. *International applied and fundamental research*. 2016. № 11. С. 1048-1054.

Піскарьова В.Р

*Харківський національний медичний університет, кафедра неврології № 1
Науковий керівник – к. мед. н., доцент Різниченко О.К.*

ПРИНЦИПИ ДИФЕРЕНЦІЙНОЇ ТЕРАПІЇ АБСАНСІВ У ДОРΟΣЛИХ

Абсансні напади при епілепсії зустрічаються частіше всього у дітей 4-10 років і зникають до пубертатного віку, але при тяжкому перебігу можуть зберігатися також у старшому віці. У дорослих абсанси обмежують працездатність, збільшують ризик травм і нещасних випадків при керуванні автотранспортом, виконанні роботи, що потребує постійного спостереження.

Прості абсанси характеризуються лише порушенням свідомості на декілька секунд, складні - порушенням м'язового тону, судомами або психічними автоматизмами. Таке різноманіття клінічних проявів потребує різного лікування в залежності від форми.

Метою дослідження було вивчення різних груп лікарських препаратів у лікуванні простих і складних абсансів для розробки спеціалізованих підходів до терапії абсансів.

При простих абсансах препаратами першого ряду є сукциніміди - етосукцимід. У більшості випадків монотерапії з довготривалим застосуванням достатньо для повного зникнення абсансних нападів. Якщо лікування сукцинімідами недостатньо ефективно, можлива комбінація з вальпроатами. У випадку неефективності цієї комбінації необхідно переглянути діагноз - найбільш вірогідні складні абсанси або неепілептичні пароксизми.

При складних абсансах лікування доцільно починати з препаратів бензодіазепінового ряду, при його неефективності - додати вальпроати та в випадку успіху продовжити лікування комбінованою терапією. Не рекомендується надмірне використання сукцинімідів при складних абсансах, вони можуть спровокувати появу тоніко-клонічних генералізованих нападів.

Висновки: у лікуванні абсансів у дорослих важливе значення має визначення характеру абсансів для призначення диференційованої терапії - при простих абсансах ефективні сукциніміди або комбінація з вальпроатами, при складних - бензодіазепіни з вальпроатами.

Савенко В.О.,

*почесний професор, кандидат медичних наук,
Луганський національний університет ім. Т.Шевченка*

Сириця Я.О.,

*магістрант 2 курсу ЛНУ ім. Тараса Шевченка
кафедра «Фізичної реабілітації та здоров'я людини»*

Шеремет О.О.,

асистент кафедри «Фізичної терапії, ерготерапії та здоров'я людини»

Шахова Т.В.,

Фізичний терапевт, ерготерапевт. ЛОКОД

«ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ І ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ СКОЛПОЗУ У ДІТЕЙ»

Актуальність. Сколіоз - є найбільш поширеним захворюванням опорно - рухового апарату. Пильна увага пояснюється тим, що при важких формах даного захворювання виникають значні порушення в найважливіших системах організму, що призводять до зменшення тривалості життя працездатності і до інвалідності. Сколіоз і інші порушення стану хребта небезпечні своїми наслідками. Через неправильну поставу знижується вентиляція легень, порушується діяльність серцево-судинної системи, що веде до недостатнього постачання зростаючого організму, в тому числі головного мозку, киснем. Ось чому діти з

викривленням хребта гірше вчать, швидше втомлюються, страждають від головних болів, дратівливі. Проблеми реабілітації дітей шкільного віку, пов'язані зі сколіозом і порушенням постави, перш за все, обумовлені способом їх життєдіяльності та соціально-економічним становищем. В даний час це захворювання стає все більш актуальним та поширюється у зв'язку з тим, що сучасне покоління школярів годинами безперервно сидить за комп'ютерами, планшетами та іншими гаджетами, не раціонально харчуються і має дефіцит вітамінів. Діти все менше часу приділяють заняттям фізичною культурою і спортом, та заміняють будь-який активний відпочинок на пасивне сидіння перед монітором. Все це, в першу чергу, відбивається на стані опорно-рухового апарату, обумовлює слабку м'язову масу тіла, і як наслідок - призводить до розвитку сколіозу та порушення постави в цілому.

Найчастіше сколіоз виявляється у віці 7 - 14 років, в період активного зростання. Якщо вчасно дізнатися про захворювання і почати фізичну реабілітацію, то є перспектива подолати захворювання та уникнути наслідків. Лікування сколіозу процес складний і тривалий. Основними методами лікування є консервативний і оперативний. До консервативних методів лікування відносяться фізична реабілітація, де використовують різні підходи: лікувальна фізична культура, заняття елементами певних видів спорту, електростимуляція м'язів у спокої, ортопедичні укладки, застосування корсетів різної конструкції, яка застосовується і після оперативного лікування для відновлення порушених функцій організму хворої дитини, як внаслідок оперативного втручання, так і самого захворювання. Завдяки фізичним вправам хребет стає більш рухливим, усувається дефект фізіологічної кривизни, зміцнюються м'язи спини і грудної клітини, формується м'язовий корсет, який утримує хребет у правильному положенні.

Дані літератури про поширеність сколіозу дуже суперечливі: у різних авторів показники поширеності захворювання коливаються у великих межах. Сколіотична деформація хребта в дитячому віці становить 0,6-8%, при цьому ідіопатичний сколіоз виявляється частіше серед різних форм сколіотичної хвороби, досягаючи 90% від їх числа. Однак і диспластичний сколіоз - одне з найпоширеніших ортопедичних захворювань. Частота його виявлення в популяції дорівнює 7%, а прогресування цієї деформації хребта спостерігається у 20-30% хворих дітей.

Сколіоз у дівчаток спостерігається в два рази частіше, ніж у хлопчиків. До п'яти років сколіоз зустрічається з однаковою частотою у хлопчиків і дівчаток, а в подальшому у дівчаток в 4-6 разів частіше.

Мета дослідження: підготувати комплексну методику по зупинці розвитку сколіозу та корекції порушення постави за допомогою занять лікувальною фізичною культурою та лікувальним плаванням.

Завдання дослідження

1. Проаналізувати літературу, щодо сколіозу у дітей, виявлення даного захворювання у дітей молодшого шкільного віку.
2. Розробити комплекс вправ для занять в залі та басейні.
3. Перевірити ефективність розробленої методики для корекції сколіозу у дітей 7 - 11 років.

Гіпотеза полягає в припущенні про те, що якщо впровадити методику фізичної реабілітації з використанням занять з лікувальної гімнастики та лікувального плавання, то це дасть можливість:

1. Зміцнити м'язовий корсет.
2. Покращити рухливість хребта;
3. Усунути дефект фізіологічної кривизни;

Методи дослідження: аналіз спеціальної літератури з досліджуваної проблеми, антропометрія, педагогічне спостереження, контрольні тестування, обробка та аналіз отриманих результатів.

Об'єкт дослідження: фізична реабілітація при сколіозі I ступеня у дітей.

Предмет дослідження: корекція сколіозу у дітей молодшого шкільного віку (7 - 11 років).

Організація дослідження. Дослідження реалізовувалося у фізіотерапевтичному відділенні та басейні міста Кременної. Спочатку здійснювався аналіз джерел літератури з питань вивчення сколіозу у дітей. Потім було виявлено дане захворювання у дітей молодшого шкільного віку. Здійснювалася розробка програми фізичної реабілітації. За допомогою педагогічного експерименту виявлялась ефективність розробленої програми фізичної реабілітації дітей зі сколіозом.

ВИСНОВКИ

1. Нами була проведена оцінка вихідного функціонального стану організму дітей, наявності основного і супутніх захворювань в експериментальній і контрольній групах. Було виявлено, що в

експериментальній групі 20% підлітків мають правобічний сколіоз I ступеня, 40% лівобічний і 40% кіфосколіоз. У контрольній групі 20% мають лівобічний сколіоз, 40% правобічний і 40% кіфосколіоз. Майже всі діти мали супутні захворювання. Функціональний стан дітей оцінювався за такими тестами: силова витривалість м'язів спини і живота, рухливість хребта, проби Штанге, Генчі, спірометрія. За підсумком якого, і контрольна і експериментальна група мали однаковий вихідний рівень.

2. В результаті дослідження нами була розроблена методика фізичної реабілітації, яка сприяє корекції сколіотичної хвороби I ступеня, а також профілактиці та лікуванню супутніх захворювань. Методика складалася з лікувальної гімнастики та лікувального плавання. Відмінною рисою запропонованої методики фізичної реабілітації стала наявність рухливих ігор і в залі, і в басейні, а також велика кількість дихальних вправ.

3. Після впровадження методики, було проведено повторне тестування дітей по тим же показникам, що і на початку. За підсумками якого отримані наступні результати СВМС в експериментальній групі збільшилася на 9,6%, в контрольній на 2,8%. СВМЖ в експериментальній групі підвищилася на 22,6%, в контрольній на 10,2%. РХВ в експериментальній групі зменшилась на 25%, в контрольній не змінилась, по результатом проби Штанге, затримка дихання на вдиху, в експериментальній групі на 16,2%, в контрольній на 6,3%. Затримка дихання на видиху (проба Генчі) в експериментальній групі підвищилася на 53,8%, в контрольній на 12,6%. Життєва ємність легенів, за даними спірометрії в експериментальній групі підвищилася на 14,1%, в контрольній групі на 4,9%.

4. Узагальнивши, отримані результати можна зробити висновок, що запропонована методика є ефективною при фізичній реабілітації сколіотичної хвороби I ступеня для дітей шкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абальмасова, Е.А. Лікування вроджених та диспластичних деформацій опорно-рухового апарату у дітей та підлітків /Е.А. Абальмасова. - Ташкент: Медицина, 1979. - 179с.
2. Баранова, А.А. Фізіологія росту і розвитку дітей та підлітків: практич. руков. А.А.. Баранова, Л.А. Щеплягіна. - М.: ГЕОТАР-Медіа, 2006. - С.281-321
3. Бородич, Л.А. Заняття плаванням при сколіозі у дітей і підлітків: кн. для вчителя Л.А.. Бородич, Р.Д. Назарова. - М.: Просвещение, 1988. - 77С.
4. Васечкин, В.І. Лікувальний масаж В.І. Васечкин. - М.: АСТ-ПРЕСС книга, 2005. - С.210-214
5. Еникеев, А.Р., Ахмадеева Е.Н., Єнікеева З.М. Роль факторів ризику в розвиток і прогресуванні сколіозу у дітей та підлітків // Педіатрія. - 2008. - том 87. - № 1 - С.84-87
6. Железняк, Ю.Д. Основи науково-методичної діяльності у фізичній культурі і спорті: навч. посібник /Ю.Д. Железняк, П.К. Петров. - М.: «Академія», 2009. - С.115-119, С.258
7. Захрєвський, Л.К. Клініка і лікування вроджених сколіозів Ортопедія і травматологія. - 1969. - № 4. - 38с.
8. Казьмін, А.І. Сколіоз А.І. Казьмін, І.І. Кон, В.Є. Біленький. - М.: Медицина, 1981. - 272с.
9. Красикова, І.С. Сколіоз. Профілактика і лікування. І.С. Красикова. - СПб.: Корона-принт, 2008. - 192с.
10. Ловейко, І.Д. Лікувальна фізична культура у дітей при дефектах постави, сколіозах і плоскостоп'я /І.Д. Ловейко. - Л.: Медицина, 1982. - С.57-61
11. Ловейко, І.Д. Лікувальна фізична культура при захворюваннях хребта у дітей /І.Д. Ловейко, М.І. Фонарьов. - Л.: Медицина, 1988.
12. Лукаш, А. 500 вправ для хребта. Коригуюча гімнастика для виправлення постави, зміцнення опорно-рухового апарату і поліпшення здоров'я. / А. Лукаш. - СПб.: Наука і техніка, 2008. - С.14-22, С.163-181
13. Лук'яненко, Т.В. Здоровий хребет. Рецепти і рекомендації. Т.В. Лук'яненко. - Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2008. 320с.
14. Мовшович, І.А. Рентгенодіагностика і принципи лікування сколіозу І.А. Мовшович, І.А. Рід. - М.: Медицина, 1969. - С.61-71
15. Ніколайчук, Л.В. Остеохондроз, сколіоз, плоскостоп'я Л.В.. Ніколайчук, Е.В. Ніколайчук. - Мінськ: Книжковий будинок, 2004. - 320с.
16. Путилова, А.А. Сколіотична хвороба А.А.. Путилова, А.Т. Лихварь. Київ: Здоров'я, 1975. - 160с.
17. Скоблин, А.П. Деформація скелета у дітей А.П. Скоблин, А.Я. Рехміцкій. - М.: Медицина, 1975. - 48с.
18. Тактика лікувальної фізкультури при сколіозах I - II ступеня у дітей і підлітків 8 - 15 років: метод. рекомендації /Е.К. Аганянц, Н.В. Ваганов, Е.П. Сінкін, А.П. Шкляренко. - Краснодар, 1995 - 30с.
19. Фізична реабілітація: підручник / Під загальною ред. проф. С.Н. Попова. - Ростов на Дону: Фенікс, 2006 - С.206-221, С.591-594

20. Фонарьов, М.І. Лікувальна фізична культура при дитячих захворюваннях М.І. Фонарьов, Т.А. Фонарьова. - Л.: Медицина, 1981. - 166с.
21. Цивьян, Я.Л. Електростимуляція як метод впливу на хребет // Патологія хребта. - 1980. - №12. - С.34-37
22. Чаклин, В.Д. Сколіоз і кіфози /В.Д. Чаклин, Е.А. Абальмасова. - М.: Медицина, 1973. - 256с.
23. Ченцов, В. Вся правда про сколіоз / В. Ченцов. - СПб.: Пітер, 2008.
24. Шубіна, Е.В. Сколіоз вилковий Є.В. Шубіна, А. Лукаш, Н. Белянчикова. - СПб.: Наука і техніка, 2008. - 272с.
25. Магльований А. Основи фізичної реабілітації /А. Магльований, В. Мухін, Г. Магльована.—Львів, 2006.— 150 с.
26. Мухін В. Н. Фізична реабілітація / В. Н. Мухін. – К.: Олімпійська література, 2000 – 422 с.
27. Белая Н. А. Лечебный массаж : учеб.-метод. пособие / Н. А. Белая. – М.: Медицина, 2001. – 304 с.
28. Лечебная физическая культура : справочник / под ред. В. А. Епифанова. – М.: Медицина, 2004. – 592 с.
29. Мухін В. М. Фізіотерапія / В. М. Мухін // Фізична реабілітація : підручник. – Київ : Олімп. література, 2009. – С. 70 – 95.
30. Фізіотерапія : підручник / за ред. О. А. Владимірова, В. В. Єжова, Г. М. Пономаренко. – К.: Форум, 2013. – 432 с.
31. Види реабілітації: Фізіотерапія, лікув. фізкультура, масаж : Навч. посібник / Т.Ю. Биковська [и др.]; під ред. Б.В. Кабарухіна. – Ростов н / Д: Фенікс, 2010. - 557с.
32. Лікувальна фізична культура і спортивна медицина. - М., 1999. -Епифанов В.А.
33. Лікувальна фізична культура. Підручник для студентів інститутів фізичної культури. Під ред. С.Н. Попова. М., «Фізкультура і спорт», 1978.
34. Лікувальна фізкультура: Підручник для інститутів фізичної культури // Під ред. С.Н. Попова. М.: ФиС, 1998.
35. Мілюкова І.В., Т.А. Євдокимова. Лікувальна гімнастика при захворюваннях хребта. СПб.: «Сова», 2003. - 144 с.
36. Пензулаєва Л.І. Рухливі ігри та ігрові вправи для дітей 5-7 років. - М.: ВЛАДОС, 2002.
37. Плавання в корекції сколіозів. - Липецьк: ЛДПУ, 2000. - 36 с.

Савенко В.О.,

*почесний професор, кандидат медичних наук,
Луганський національний університет ім. Т. Шевченка*

Холодова А.О.,

*магістрант 2 курсу ЛНУ ім. Тараса Шевченка
кафедра «Фізичної реабілітації та здоров'я людини»*

Шеремет О.О.,

асистент кафедри «Фізичної терапії, ерготерапії та здоров'я людини»

Шахова Т. В.,

Фізичний терапевт, ерготерапевт. ЛОКОД

«ОСОБЛИВОСТІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ХВОРИХ НА СПАСТИЧНУ ФОРМУ ДЦП»

Актуальність. Проблема реабілітації дітей, які страждають на дитячий церебральний параліч (ДЦП), протягом багатьох років привертає до себе особливу увагу. Реабілітація спрямована на корекцію порушень у фізичній сфері. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я з початку 2000 року по теперішній час реєструється від 13 до 15 випадків ДЦП на 1000 новонароджених, при цьому по частоті на перший план виходять спастичні форми. Зростаюча кількість інвалідів робить проблему їх реабілітації та соціальної адаптації особливо актуальною.

Ситуація з дітьми відображає загальну тенденцію погіршення здоров'я населення країни. За офіційними даними, основними причинами дитячої інвалідності є: хвороби нервової системи та організм

чуття - 52,45 (випадків на 10 000 дітей у віці до 15 років); психічні розлади - 31,2 випадку, з них 21,88 - розумова відсталість; вроджені аномалії розвитку - 28,2 випадків на 2015-2018 рік.

Оптимальним способом вирішення проблеми інвалідності, є реабілітація дітей з раннього віку. Для ефективного вирішення проблеми необхідний пошук нових технологій реабілітаційної діяльності.

Фізична реабілітація по праву займає провідне місце в соціальній інтеграції та комплексної реабілітації осіб з інвалідністю з церебральними паралічами, оскільки є природно-біологічним методом терапії. Протягом багатьох років як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками були запропоновані різні засоби фізичної реабілітації осіб з інвалідністю з церебральними паралічами.

В останні роки в якості засобу реабілітації все активніше використовують іпотерапію. Іпотерапія - це не що інше, як форма лікувальної фізичної культури (ЛФК), де як інструмент реабілітації виступає кіннь, процес верхової їзди і фізичні вправи, що виконуються людиною під час верхової їзди.

Унікальність іпотерапії в тому, що завдяки впливу ритмічно впорядкованого моторного і сенсорного навантаження на пацієнта, при його тісному контакті з конем досягається стабільно виражений ефект.

І. Штраус відзначає різноманіття біомеханічних впливів в поєднанні з емоційним ефектом, одержуваним при заняттях іпотерапією, неможливо досягти при використанні інших засобів фізичної культури.

Науковою розробкою проблематики використання верхової їзди та кінного спорту з метою реабілітації хворих займаються вітчизняні і зарубіжні вчені.

Мета дослідження: обґрунтування та складання методики застосування засобів фізичної реабілітації в комплексі з іпотерапією, в процесі розвитку рухових функцій як основи для реабілітації дітей раннього віку зі спастичною формою ДЦП.

Завдання дослідження

1. Визначити рівень рухових функцій і формування навичок у дітей зі спастичною формою дитячого церебрального паралічу.

2. Розробити методику

3. Зміна рівня рухових функцій і навичок побутового самообслуговування у дітей зі спастичною формою дитячого церебрального паралічу в результаті застосування засобів іпотерапії в процесі педагогічного експерименту.

Гіпотеза полягає в припущенні про те, що застосування іпотерапії, як основи в фізичній реабілітації дітей зі спастичною формою дитячого церебрального паралічу, робить позитивний вплив на розвиток рухових функцій, що лежать в основі формування навичок побутового самообслуговування.

Методи дослідження: аналіз спеціальної літератури з досліджуваної проблеми, антропометрія, педагогічне спостереження, контрольні тестування, обробка та аналіз отриманих результатів.

Об'єкт дослідження - фізична реабілітація дітей зі спастичною формою дитячого церебрального паралічу.

Предмет дослідження: засоби іпотерапії, що дозволяють створити основу для соціально-побутової реабілітації дітей зі спастичною формою дитячого церебрального паралічу за рахунок розвитку необхідних рухових функцій.

Організація дослідження. Дослідження реалізувалося у місті Кремінна. Спочатку здійснювався аналіз джерел літератури з питань вивчення ДЦП у дітей. Потім була розроблена методика занять з фізичної реабілітації із застосуванням іпотерапії. За допомогою педагогічного експерименту виявлялася ефективність розробленої методики.

ВИСНОВКИ

Аналіз результатів дослідження рухових функцій і навичок побутового самообслуговування дітей зі спастичною формою ДЦП показав, що пацієнти мали різні ступені рухових порушень. У зв'язку з цим, середня оцінка ступеня клінічних проявів до початку експерименту дорівнювала 2,2 балами.

Розроблено методику занять з фізичної реабілітації із застосуванням засобів іпотерапії для дітей 2 - 3 років зі спастичною формою дитячого церебрального паралічу. Методика включає в себе 3 етапи проведення занять з виконанням вправ на коні, спрямованих на:

- нормалізацію патологічного м'язового тону;
- формування правильного рухового стереотипу;
- стимуляцію тактильної і пропріоцептивної чутливості;
- розвиток моторики рук і зменшення дизартрії;

➤ підвищення рівня рухових функцій, що сприяє соціально-побутової реабілітації дітей з даним захворюванням.

Проведений педагогічний експеримент показав, що середня оцінка стану рухових функцій у дітей зі спастичною формою ДЦП до проведення курсу іпотерапії склала 2,0 бала, оцінка ступеня соціально-побутової адаптації - 1,7 балів, оцінка мовних порушень - 2,3 балів, комплексна оцінка ступеня тяжкості клінічних проявів - 2,2 балів. Низька ступінь соціально-побутової адаптації була обумовлена віком хворих дітей і невеликою тривалістю освоєння навичок, а також зайвої опікою з боку батьків. Висока оцінка мовних порушень була пов'язана з регулярним навчанням хворих дітей в процесі занять іпотерапією і у логопеда.

Порівнюючи отримані результати по закінченню експерименту можна зробити висновок про те, що в більшості показників тестування була досягнута позитивна динаміка:

- ✓ оцінка рухових функцій збільшилася на 25%;
 - ✓ комплексна оцінка ступеня тяжкості клінічних проявів - на 22%.
- разом з тим показники ступеня соціально-побутової адаптації зросли на 35%, а мовних порушень на 26%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абальмасова, Е.А. Лікування вроджених та диспластичних деформацій опорно-рухового апарату у дітей та підлітків /Е.А. Абальмасова. - Ташкент: Медицина, 1979. - 179с.
2. Баранова, А.А. Фізіологія росту і розвитку дітей та підлітків: практич. руков. А.А. Баранова, Л.А. Щеплягіна. - М.: ГЕОТАР-Медіа, 2006. - С.281-321
3. Васечкин, В.І. Лікувальний масаж В.І. Васечкин. - М.: АСТ-ПРЕСС книга, 2005. - С.210-214
4. Еникеев, А.Р., Ахмадеева Е.Н., Єнікеева З.М. Роль факторів ризику в розвиток і прогресуванні сколіозу у дітей та підлітків // Педіатрія. - 2008. - том 87. - № 1 - С.84-87
5. Железняк, Ю.Д. Основи науково-методичної діяльності у фізичній культурі і спорті: навч. посібник / Ю.Д. Железняк, П.К. Петров. - М.: «Академія», 2009. - С.115-119, С.258
6. Красикова, І.С. Сколіоз. Профілактика і лікування. І.С. Красикова. - СПб.: Корона-принт, 2008. - 192с.
7. Лукаш, А. 500 вправ для хребта. Коригуюча гімнастика для виправлення постави, зміцнення опорно-рухового апарату і поліпшення здоров'я. / А. Лукаш. - СПб.: Наука і техніка, 2008. - С.14-22, С.163-181
8. Лук'яненко, Т.В. Здоровий хребет. Рецепти і рекомендації. Т.В. Лук'яненко. - Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2008. 320с.
9. Ніколайчук, Л.В. Остеохондроз, сколіоз, плоскостопість Л.В. Ніколайчук, Е.В. Ніколайчук. - Мінськ: Книжковий будинок, 2004. - 320с.
10. Фізична реабілітація: підручник / Під загальною ред. проф. С.Н. Попова. - Ростов на Дону: Фенікс, 2006 - С.206-221, С.591-594
11. Шубіна, Е.В. Сколіоз виликівний Є.В. Шубіна, А. Лукаш, Н. Белянчикова. - СПб.: Наука і техніка, 2008. - 272с.
12. Мухін В. М. Фізіотерапія / В. М. Мухін // Фізична реабілітація: підручник. – Київ: Олімп. література, 2009. – С. 70 – 95.
13. Фізіотерапія: підручник / за ред. О. А. Владимірова, В. В. Єжова, Г. М. Пономаренко. – К.: Форум, 2013. – 432 с.
14. Види реабілітації: Фізіотерапія, лікув. фізкультура, масаж: Навч. посібник / Т.Ю. Биковська [и др.]; під. ред. Б.В. Кабарухіна. – Ростов н / Д: Фенікс, 2010. - 557с.

*Сухарева Л.П., Кателевська Н.М.,
студентка 5 курсу ІІ медичного факультету 30 групи
Харківського національного медичного університету*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕДИЦИНИ

Забруднення природного середовища промисловими викидами, нарощування виробництва, хімізація сільського господарства та інші антропогенні процеси негативно впливають на людей, тварин, змінюють екологічну рівновагу. Проблема виживання, збереження природної біосфери може бути вирішена тільки шляхом компромісів і пошуків оптимальних рішень. Тому перед вченими усього світу стоїть мета -

розкрити проблеми впливу екології та навколишнього середовища на організм людини і знайти методи профілактики екологічно обумовлених захворювань.

У жителів промислових міст, що піддаються впливу комплексу шкідливих чинників, відбувається зміна імунного статусу з розвитком імунodefіцитних станів. Для деяких промислових зон стало характерним збільшення частоти алергічних захворювань. Найбільш чутливим біологічним маркером екологічного неблагополуччя є бронхіальна астма. Її поширеність у дітей виявляє тісний зв'язок з рівнем сумарного забруднення атмосферного повітря. Діагностувати сенсифікацію до промислових хімічних алергенів у дітей дозволяють такі імунологічні методи, як специфічний варіант реакції зв'язування комплементу з хімічними алергенами і специфічне зв'язування IgE з хімічним алергеном *in vitro*.

При прогнозуванні стану здоров'я населення дуже важливо виявляти предпатологічні стани, серед яких імунопатологія має першочергове значення і призводить до розвитку запальних, алергічних, аутоімунних, онкологічних захворювань. Реакції адаптації на вплив екологічних факторів проявляються на рівні регуляторних систем організму (нервової, ендокринної, імунної, системи неспецифічної резистентності). Результати морфоecологічних досліджень в регіонах України свідчать, що жоден з видів ендокринної патології не пов'язаний так з навколишнім середовищем, як хвороби щитовидної залози. У зв'язку з цим патологію щитовидної залози безперечно можна вважати маркером екологічного неблагополуччя.

Вплив малих доз радіації проявляється переважанням патології лімфатичної системи, сполучної тканини, систем кровообігу і травлення, анемії, порушень ритму і провідності серця, гіперплазії щитовидної залози, затримки статевого і фізичного розвитку.

Велику проблему для охорони здоров'я представляє вплив пестицидів на здоров'я населення. Обсяг застосування пестицидів у сільському господарстві становить понад 500 тон на рік. Вкрай незадовільні умови їх зберігання і неконтрольоване застосування продовжують забруднювати навколишнє середовище регіону. Тому хлорорганічні пестициди виявляються в значних концентраціях як в ґрунтах, підземних водах, так і в крові.

В останні роки в світі велика увага приділяється впливу на організм людини важких металів, перш за все свинцю. Свинець потрапляє в навколишнє середовище разом з газами автотранспорту, викидами підприємств. Погіршення навколишнього середовища відзначається на стані здоров'я населення. Загальна захворюваність населення зросла більш ніж в 3 рази. У стільки ж зріс рівень вроджених аномалій, новоутворень, хвороб органів дихання і травлення, більше половини вагітних жінок страждають екстрагенітальними захворюваннями, переважає велика кількість абортів.

Таким чином, екологічна обстановка в різних регіонах залишається неблагополучною. Результати досліджень вчених свідчать про прогресивне зростання числа екологічно обумовлених захворювань. У зв'язку з цим, в даний час дослідження стану здоров'я населення є актуальним.

Література:

1. Науковий журнал «Гигиена труда и медицинская экология». – 2017. - №4.
2. Борисочкина Т.И. Тяжелые металлы в почвах городских и пригородных ландшафтов различных категорий землепользования. – 2015. - №11. – с. 69-73

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Арутюнова Л.Е.

Національна академія Служби безпеки України

Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки, м.Київ

Кафедра організації захисту інформації з обмеженим доступом

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ НЕЛІНІЙНОЇ ВІЙНИ

Анексія Криму та українсько-російський конфлікт на Донбасі актуалізували необхідність аналізу війни в сучасних умовах. Теоретик війни Клаузевіц говорив, що найважливішим в сенсі наслідків рішення, є, перш за все, визначення типу війни, який реалізується окремою країною. Війна на сході України продемонструвала цілком нові підходи до реалізації політичних та воєнних цілей. Дослідник війни Мартін ван Клевельд переконує, що війна в класичному розуміння перестане існувати в найближчому майбутньому, а їй на зміну придуть конфлікти низької інтенсивності, з бойовими сутічками, терактами, масовими вбивствами мирних громадян та тотальною пропагандою, що стане одним з елементів контролю за населенням.

В науковій, спеціалізованій та публіцистичній літературі відсутнє однозначне трактування цього феномена, а використовується низка визначень сучасного типу ведення війни. Її називають нелінійною (non-linear war), неконвенційною (unconventional warfare), гібридною (hybrid warfare), змішаною (compound warfare), нестандартною (irregular warfare), «війною без лінії фронту», партизанською чи «конфліктом низької інтенсивності».

Нелінійна війна — це прагнення однієї держави підпорядкувати собі іншу за допомогою політичних, економічних, інформаційних інструментів. Саме тому в умовах гібридної війни бойові дії є другорядними, а на перший план виходять інформаційні операції та інші важелі впливу. Війна полягає у прагненні однієї держави агресивно діяти на свідомість жителів іншого. Іншими словами — це прагнення не знищити мільйони людей, а залякати й деморалізувати їх. Завдяки швидкості поширення інформації світом вона перетворилася не лише на товар, а й на зброю.

Нелінійна (гібридна) війна — війна, основним інструментом якої є створення державою-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей агресії, які звичайно досягаються звичайною війною.

Слід наголосити, що термін «нелінійна війна» не є власне військовим. Традиційно у воєнній теорії застосовують низку специфічних критеріїв типізації воєнного конфлікту, які уможливають врахування всіх його основних аспектів. Зокрема, за критерії поділу конфліктів на типи беруть: ступінь охоплення дійсності; сферу дії; тип сторін – учасників конфлікту; соціально-політичний устрій цих сторін; характер соціально-політичних відносин; ступінь організації; рівень ескалації та ін.

Класифікація воєнних конфліктів пов'язана з основними формами їх прояву та існування. Залежно від форми прояву, яка визначається методами використання військової сили протиборчими сторонами, окремо виділено приховані (латентні) та явні конфлікти. Поєднання яксно різних елементів у воєнному конфлікті зумовлює велику розмаїтість форм його існування, які складаються з комбінації трьох моделей війни – формальної, неформальної та війни сірої зони.

Формальною війною вважається зіткнення збройних сил однієї держави зі збройними силами іншої. Таке зіткнення супроводжується формальним актом оголошення війни.

Неформальні війни – це збройні конфлікти, в яких принаймні одна або обидві сторони є недержавними утвореннями.

Є різні варіанти визначення сутності нелінійної війни:

1. військова стратегія, яка поєднує звичайну війну, малу війну та кібервійну;
2. атака з використанням ядерної, біологічної, хімічної зброї, саморобних знарядь для терористичних атак та інформаційного тиску;
3. складна та гнучка динаміка бойового простору (battlespace), яка передбачає швидку реакцію та адаптацію учасників протистояння;

4. сучасний вид партизанської війни, яка поєднує сучасні технології та методи мобілізації (Біл Неметт, підполковник Корпусу морської піхоти США);

5. основний метод у асиметричній війні, яка ведеться на трьох умовних фронтах – серед населення конфліктної зони, тилового населення та міжнародної спільноти

Інформаційна війна – це узгоджена діяльність з використання інформації як зброї для ведення бойових дій. Головним стратегічним національним ресурсом стає інформаційний простір, тобто інформація, мережева інфраструктура та інформаційні технології. Генерал Філіп Брідлав, головнокомандувач сил НАТО, на саміті НАТО в Уельсі навіть назвав сьогоднішні дії РФ у цьому напрямку найбільш вражаючим бліцкригом, який будь-який бачила історія інформаційних воєн. Також Брідлав зазначив, що гібридний підхід Росії до війни полягає у намаганні використати всі можливі інструменти, створити проблему і далі на ній педалувати, використовуючи в тому числі військові інструменти.

Власне, гібридну війну можна у найзагальніших рисах визначити як сукупність задалегідь підготовлених і оперативно реалізованих дій військового, дипломатичного, економічного, інформаційного характеру, спрямованих на досягнення стратегічних цілей.

До складових нелінійної війни відносяться традиційні та нестандартні загрози, тероризм, підривні дії, коли використовуються новітні чи нешаблонні технології для протидії перевазі супротивника у військовій силі. Наголосимо, що ідея гібридної війни не є новою.

Військова історія знає немало прикладів асиметричних воєн із використанням нелінійної тактики та нерегулярних збройних формувань, які є давнішими аналогами сучасної гібридної війни. Можна згадати війну Наполеона в Іспанії чи війну у В'єтнамі. Власне, війна загалом не є лише виключно протистоянням на полі бою, а включає в себе елементи економічного, психологічного протистояння, партизанщини. Стівідношення та міра впливу цих компонентів на загальний результат, їх роль та місце у конкретному протистоянні визначається рівнем розвитку суспільства та духом епохи. Війни та збройні конфлікти є просторово-часовими процесами, в основі яких лежать найрізноманітніші суперечності, а також використання різномасштабних військових формувань на певних територіях для досягнення певних цілей.

Гібридні сили успішно використовують технологічно передові системи таким чином, що вони працюють на межі можливостей. Тому гібридні збройні сили мають перевагу над традиційною армією, яка діє суворо в рамках уставу. Загалом, гібридна загроза відзначається тим, що стирає традиційні уявлення та практики війни.

Література:

1. Арзумян Р.В. Определение войны в 21 веке. Обзор XXI ежегодной конференции по стратегии Института стратегических исследований Армейского военного колледжа, 6-8 апреля 2010 / Р.В. Арзумян. – Ереван, 2011. – 60 с.
2. Василенко О.В. Основні світові тенденції розвитку озброєння та військової техніки для ведення війн у майбутньому / О.В. Василенко // Наука і оборона. – 2009. – № 4. – С. 18–22.
3. Власюк В. В. Деякі основи поняття «Гібридна війна» в міжнародному праві / В. В. Власюк, Я. В. Карман // Право і громадянське суспільство. – 2015. – № 1. – С. 226–234.
4. Галака О. М., Льяшов О. А., Павлюк Ю. М. Основні тенденції розвитку та ймовірні форми воєн і збройних конфліктів майбутнього / О. М. Галака, О. А. Льяшов, Ю. М. Павлюк // Наука і оборона. – 2007. – № 4. – С. 10–15.
5. Горбунов В. Н., Богданов С. А. О характере вооруженной борьбы в XXI веке / В. Н. Горбунов, С. А. Богданов // Воен. мысль. – 2009. – № 3. – С. 2–25.

Арутюнова Л.Е.

*Національна академія Служби безпеки України
Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки, м.Київ
Кафедра організації захисту інформації з обмеженим доступом*

СТРАТЕГІЯ ВЕДЕННЯ НЕЛІНІЙНОЇ ВІЙНИ

Гібридна війна поєднує принципово різні типи і способи ведення війни, які скоординовано застосовуються задля досягнення основних цілей. Типовими компонентами гібридної війни є використання методів, що сприяють виникненню та поглибленню в державі, обраній для агресії, внутрішніх конфліктів:

створення внутрішніх суспільних протиріч через пропаганду з її переходом у інформаційну війну; створення економічних проблем через економічне протистояння з переходом в економічну війну та протидію зв'язкам країни-жертви з сусідніми країнами;

підтримка сепаратизму та тероризму аж до актів державного тероризму;

сприяння створенню нерегулярних збройних формувань (повстанців, партизан та ін.) та їх оснащення.

При цьому сторона-агресор намагається та може залишатися публічно непричетною до розв'язаного конфлікту.

Якщо ці методи війни виявляються дієвими, держава-агресор може досягти своїх агресивних цілей та закріпити успіх, виступили в ролі миротворця у внутрішньому конфлікті. У випадку, якщо ці методи виявляються мало дієвими, агресор може застосувати:

інші методи ведення війни з залученням у конфлікт на своєму боці третіх країн.

класичні прийоми ведення війни з прихованим локальним обмеженим застосуванням власних збройних сил або через неприховану агресію.

Послідовними, типовими складовими етапами гібридної війни в Концепції було визначено:

інноваційну агресію (кібервійна, економічний тиск, інформаційно-психологічні атаки та ін.);

застосування нерегулярних збройних формувань або приватних армій (повстанський, партизанський рух, тероризм);

офіційні військові дії або демонстрація сили (ідентифікована уніформа, зброя, офіційне визнання участі у конфлікті).

Перший етап гібридної війни починається з інноваційних агресій, які зазвичай мають прихований характер.

Аналізуючи перебіг багатьох гібридних конфліктів, інколи доволі складно виявити і тим більш ідентифікувати приховану економічну атаку, яка може бути замаскованою під конкуренцію та боротьбу за лідерство між країнами та транснаціональними корпораціями в окремих секторах або галузях економіки. Так само не завжди можна простежити акт агресії у просуванні національної культури однієї країни на теренах іншої. Схожа ситуація має місце і в просуванні ЗМІ, які здійснюють боротьбу за цільові аудиторії та зони впливу, що можуть поширюватися на сусідні держави та навіть окремі континенти.

Етап інноваційної агресії іноді може бути розтягненим на роки і десятиліття. Класичним прикладом тому може бути така агресія Росії проти України. Типовими ознаками її були газові і торговельні війни, намагання захопити стратегічні підприємства, поширити вплив власних ЗМІ, тиск на політичному рівні в питаннях захисту прав російськомовного населення, просування елементів російської культури (кіно, література, твори мистецтва та ін.).

Саме на цьому етапі відбувається закладання конкретних масових психологічних установок, які згодом, у моменти переходу конфлікту до відкритої фази, використовують для послаблення сторони, проти якої здійснюється агресія.

Другий етап гібридної війни набуває характеру певної відкритості, коли вже стає зрозумілим, хто є ініціатором агресії, втім, із наведенням доказів в цьому випадку доволі складно, бо атакуюча сторона не розкриває остаточно своїх карт.

На цьому етапі головними засобами здійснення гібридної агресії є такі:

створення атмосфери бездуховності, накручування конфліктних ситуацій, знищення авторитету державної влади;

дестабілізація політичної ситуації (конфлікти, репресії, терор);
блокування інформаційної діяльності органів центральної влади та місцевого самоврядування;
підрив авторитету та дискредитація органів державної влади усіх рівнів;
провокування соціальних, політичних, національних, релігійних зіткнень — аж до розв'язання громадянської війни;

ініціювання масових протестних акцій та безладів на вулицях, погромів офіційних установ та громадських структур.

Фактично всі представлені вище засоби були випробувані під час захоплення Криму, розпалювання війни на Донбасі та дестабілізації ситуації всередині України з кінця 2013 року й дотепер.

Характерною ознакою другого етапу є застосування нерегулярних збройних формувань або приватних армій, які діють під виглядом партизанських груп, повстанських об'єднань або терористичних організацій.

У переважній більшості випадків на другому етапі держава-агресор може виказати себе через: офіційну політичну підтримку сепаратистських рухів на рівні публічних заяв чи через відстоювання інтересів повстанців у міжнародних установах;

надання матеріально-технічної допомоги у вигляді техніки, зброї, продуктів харчування, коштів та інших ресурсів.

На цьому етапі держава-агресор у боротьбі з противником спирається вже не тільки на окремих інсайдерів та певні групи впливу всередині країни, проти якої здійснює агресію, але й починає застосовувати власні закамуфльовані війська або залучає приватні армії.

Особливості проксі-війни

Зважаючи на роль інформації у сучасному світі, американський дослідник Маклоен виводить цікаву тезу, яка звучить так: "Істинно тотальна війна - це війна за допомогою інформації". Мета нелінійної інформаційної війни - послабити моральні і матеріальні сили супротивника або конкурента та посилити власні. Вона передбачає заходи пропагандистського впливу на свідомість людини в ідеологічній та емоційній галузях.

Проксі-війни, інформаційні або, більш поширена назва, кібервійни (англ. Cyber-warfare) — це комп'ютерне протистояння у просторі Інтернету.

Спрямовані передусім на дестабілізацію комп'ютерних систем і доступу до інтернету державних установ, фінансових та ділових центрів і створення безладу та хаосу в житті країн, які покладаються на інтернет у повсякденному житті. Міждержавні стосунки і політичне протистояння часто знаходять продовження в інтернеті у вигляді кібервійни: вандалізму, пропаганді, шпигунстві, та безпосередніх атак на комп'ютерні системи та сервери.

Український професор міжнародного права О. О. Мережко визначає кібервійну так: «кібервійна» — використання Інтернету й пов'язаних з ним технологічних і інформаційних засобів однією державою з метою заподіяння шкоди військовій, технологічній, економічній, політичній та інформаційній безпеці та суверенітету іншої держави.

Основні види: наступальна та захисна.

Спеціалісти виділяють такі види атак в інтернеті:

Вандалізм — використання хакерами інтернету для паплюження інтернет сторінок, заміни змісту образливими чи пропагандистськими зображеннями.

Пропаганда — розсилка звернень пропагандистського характеру, або вставка пропаганди в зміст інших інтернет сторінок.

Збір інформації — зламування приватних сторінок чи серверів для збору секретної інформації чи її заміни на фальшиву, корисну іншій державі.

Відмова сервісу — атаки з різних комп'ютерів для унеможливлення функціонування сайтів чи комп'ютерних систем.

Втручання в роботу обладнання — атаки на комп'ютери, які займаються контролем над роботою цивільного чи військового обладнання, що призводить до його відключення чи поломки.

Атаки на об'єкти критичної інфраструктури — атаки на комп'ютери, які забезпечують життєдіяльність міст, їх інфраструктури, таких як телефонні системи, водопостачання, електроенергії, пожежної охорони, транспорту тощо.

До кінця 2011 р 12 держав світу офіційно заявили про існування у них ІТ-служб, призначених для ведення не тільки оборонною, а й наступальної кібернетичної війни.

Найбільш вражаючих успіхів у створенні кібервійськ цілком прогнозовано досягли США, чия модель національного багатокомпонентного «кіберщита» є зразком для багатьох країн завдяки її ефективності, але недосяжна через захмарну вартість. Військово-кібернетичні операції для Вашингтона стануть дедалі важливішою частиною національної стратегії безпеки.

Література:

1. Магда Є. М. Гібридна війна: сутність та структура феномену [Електронний ресурс] / Є. М. Магда. – Режим доступу : http://www.journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/download/2489/2220
2. Матеріали з Вікіпедії. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>
3. Сучасна гібридна війна: нові форми агресії. – Ракурс. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/1063-suchasna-gibrydna-viyuna-ta-yiyi-vidobrajennya-u-virtualniy-realnosti-chastyna-2>

Бугай В.В.

*студентка 2-го курсу (магістратури)
Національна академія СБ України*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Сучасні інформаційні комунікації та соціальні мережі в їх числі стають ефективним інструментом суспільного розвитку і міждержавних відносин. Проте, їх зростаюча суспільна важливість зумовлює вразливість елементів інформаційної інфраструктури до негативних впливів. Інформаційна інфраструктура стала об'єктом інформаційної агресії, інформаційних воєн і постало питання: «Як забезпечити інформаційну безпеку?».

Сучасні соціальні мережі вщент заповнені гравцями-професіоналами. Їхньою функцією є вкидання «вибухової» інформації або розповсюдження дезінформації в більше чи менше коло користувачів соціальних мереж, подальша трансляція з їх допомогою максимально широкому загалу у вигляді сформованої серед певної частини населення громадської думки, настроїв і чуток. Не потрібно робити висновки, не перевіривши і не порівнюючи інформацію з офіційними джерелами.

Соціальні мережі збирають біографічні дані, щоб дозволити користувачам легко знаходити один одного. Така інформація також залучає мисливців за персональними даними. Перш ніж заповнювати анкету, подумайте трохи і певна частка скептицизму тут не завадить.

Існують ще так звані «боти», головне завдання яких – керувати настройми людей у соцмережах. При цьому іноді ми навіть не здогадуємося, що ці коментарі в мережі могли бути написані взагалі неіснуючим користувачем. Фальшиві акаунти спеціалісти називають ботами (скорочення від «роботи»).

У дискусіях або конфліктних ситуаціях у соціальних мережах широко використовується прийом дзеркального повернення. Він передбачає спілкування з «опонентом» чи «групою опонентів» («їхньою мовою»). Щоб схилити людину (чи спільноту в соціальній мережі) до своєї точки зору, маніпулятор передусім погоджується з думкою «опонента», причому «віддзеркалюючи» його манеру викладу. А потім пропонує власний варіант розвитку подій, який «опонентом» приймається вже як вірний.

З метою забезпечення інформаційної безпеки в соціальних мережах:

- Не варто розміщувати в Інтернеті персональну інформацію (номер мобільного телефону, домашню адресу та особисті фотографії).

- Не додавати незнайомих (або малознайомих) людей у власному акаунті соцмереж, а також до контакт листа в профілях ICQ, Skype, Viber та в інших. Пам'ятати, що нові знайомі можуть бути не тими, за кого себе видають.

- Небажано відповідати на Спам, до якого відносяться листи щастя, пропаганда, DoS і DDos-атаки, масова розсилка від імені іншої особи (для того щоб викликати до неї негативне ставлення), масова розсилка листів, що містять комп'ютерні віруси (для їх початкового поширення).

Забезпечення інформаційної безпеки в соціальних мережах – це складний процес, який потребує постійного контролю і вдосконалення. Не забезпечення інформаційної безпеки може послугувати для виникнення (корегування) певних уявлень, суджень, вчинків чи організації соціальних протестів, які використовуються внутрішніми і зовнішніми агресорами для вирішення різного роду цілей. Соціальні мережі можуть бути складовим елементом, як у локальних так і у військових конфліктах.

Література

1. Петрик В.М., Остроухов В.В., Штоківт О.А. та ін. «Сучасні Технології та засоби маніпулювання свідомістю, ведення інформаційної війни і спеціальних інформаційних операцій»: Навчальний посібник / За ред. В.М. Петрика. – К.: Росова, 2006.
2. М.М. Присяжнюк // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. – 2013. - №2. – С.24-29.
3. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Інформаційні війни» для студентів спеціальності 7.030404 «Міжнародна інформація» / Б.М. Юськів – Рівне: РІСКСУ, 2003. – 55с.

Фастовець О.О.,

студент 6 курсу

Національної академії СБ України

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ МАНІПУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНОЮ СВІДОМІСТЮ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНФОРМАЦІЙНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

В Оксфордському тлумачному словнику англійської мови слово маніпуляція (manipulation) трактується як поводження із об'єктами зі спеціальним наміром, особливою метою, як ручне управління, ручні дії. У переносному значенні словник визначає маніпуляцію як акт впливу на людей або управління ними із зневажливим контекстом, як приховане управління чи обробка.

В інформаційному аспекті маніпулятивний вплив є особливим видом інформаційного впливу, при якому інформація виступає як засіб примушення особи до здійснення вчинків, які є невласливими або неприйнятними для неї.

У загальному випадку маніпуляція може призвести до таких наслідків руйнування людської свідомості [3]:

- некритичне сприйняття інформації та подій, що відбуваються;
- неадекватне розуміння ситуації;
- байдуже сприйняття подій;
- викривлення уявлень про події;
- маніакальне споживання інформації;
- страх перед інформацією (інфофобія) тощо.

Безпека реалізації інформаційних загроз значно зростає через застосування різноманітних методів, методик і прийомів маніпулятивного інформаційно-психологічного впливу з урахуванням їх дії на суспільну та індивідуальну свідомість. Основні технології маніпуляції суспільною свідомістю розглянемо далі.

Однією із сучасних маніпулятивних технологій є інформаційно-пропагандистський вплив на суспільство [4].

Принциповою особливістю пропаганди є нав'язування інформації зверху від суб'єкта до об'єкта, тобто реалізація спрямованості комунікації “зверху-донизу”. Ефективність такого впливу буде визначатися тим, наскільки суб'єкт впливу є авторитетним для об'єкта впливу. Тому принципово важливим моментом для пропаганди є максимальне завищення статусу суб'єкта.

Принциповою особливістю пропаганди є нав'язування інформації зверху від суб'єкта до об'єкта, тобто реалізація спрямованості комунікації “зверху-донизу”. Ефективність такого впливу буде визначатися тим, наскільки суб'єкт впливу є авторитетним для об'єкта впливу. Тому принципово важливим моментом для пропаганди є максимальне завищення статусу суб'єкта [2].

До маніпулятивних технологій суспільною свідомістю відносяться також ПР-технології.

На думку Г.Г. Почепцова будь-яка кампанія в галузі ПР може розглядатися як інформаційна міні-війна, оскільки в ній завжди присутні агресивні цілі (не за способом досягнення, а за результатом). ПР-

технологія як технологія маніпуляції суспільною свідомістю на 180° змінює схему впливу пропаганди. PR основним в комунікації вважає зв'язок від об'єкта впливу (тобто від аудиторії, народу). PR будується навколо двох центральних понять цільова аудиторія й ключове повідомлення.

Принциповою особливістю PR є завищення статусу об'єкта впливу. Для технології маніпуляції це є небезпечним, оскільки претензії висловити нікому, все, що робиться суб'єктом, подається від імені народу (об'єкта), а тому і звинуватити суб'єкт неможливо.

Ще однією новою маніпулятивною технологією є нейролінгвістичне програмування (НЛП).

Спочатку НЛП спеціалізувалося на моделюванні методів роботи видатних американських психотерапевтів Ф. Перлза, М. Еріксона, В. Сатир. Перші техніки й моделі НЛП представляли собою формалізовані прийоми їх роботи з пацієнтами. Це привело багатьох НЛП-істів в психологію і психотерапію, а психологів і психотерапевтів в НЛП. Це значною мірою пояснює те, що часто НЛП вважають напрямком в психології або/і набором психотерапевтичних технік, не дивлячись на те, що такі визначення доволі сильно розходяться з точкою зору принаймні одного з засновників НЛП – Джона Гріндера [1]

Сучасний рівень знань та технологічні можливості надали такої різноманітності каналам і формам інформаційно-психологічного впливу, що не буде великим перебільшенням говорити про глобальні масштаби його використання. На користь привабливості застосування інформаційно-психологічного впливу свідчать такі його переваги в порівнянні з відомими зразками зброї масового ураження:

- Масовість впливу. Вже зараз розміри телеаудиторій при показі окремих подій перевищують рубіж у два мільярди. І цей показник має тенденцію постійного зростання;

- Вибірковість впливу. Методи інформаційно-психологічного впливу дозволяють, використовуючи ті ж самі канали, впливати як на окрему державу, так і організувати дискредитацію, наприклад, окремих верств суспільства або відтворити бажаний імідж політичному діячу тощо.

- Висока рентабельність засобів. Інформаційна зброя надана суспільству самою природою, вона не потребує великих капітальних вкладів, а ефективність від її застосування може мати вирішальне значення. Крім того, її застосування не руйнує матеріальні цінності країни, які є метою впливу, і при вдалому використанні дає слухняну робочу силу (людський ресурс).

- Практична відсутність міжнародних правових актів щодо заборони та регламентації засобів, методів та форм впливу (це пов'язане, в першу чергу, з прихованою дією: так, інформаційно-психологічний вплив легко прикрити боротьбою ідей, полемікою з опозицією, приватними висловами, привабливими ідеями: типу відкритого суспільства, тощо).

Потрібно зазначити, що без необхідного контролю залишаються й різні канали інформаційного впливу на осіб, які приймають рішення у сфері державного управління. Зокрема, необхідна організація рефлексивного аналізу потоків вхідної інформації й процесів її обробки з метою виявлення загрози потенційного управління особами, що приймають рішення.

Література

1. Бутузов В.М. Протидія комп'ютерній злочинності в Україні (системно-структурний аналіз): монографія / В.М. Бутузов; Рада нац. безпеки і оборони України, Міжвід. наук.-дослід. центр з пробл. боротьби з організ. злочинністю. – К.: КИТ, 2010. – 408 с.

2. Жарков Я.М. Історія інформаційно-психологічного протиборства : підруч. / [Я.М.Жарков, Л.Ф.Компаніцева, В.В.Остроухов, В.М.Петрик, М.М.Присяжнюк, Є.Д.Скулиш] ; за заг. ред. Є.Д.Скулиша. – К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. – 202 с. (Затверджено МОН молоді та спорту України).

3. Кара-Мурза С.Г. Маніпуляція свідомістю: навчальний посібник. – К.: Оріони, 2003. – 500 с.

4. Литвиненко О.В. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії : монографія / О.В. Литвиненко. – К.: ВКФ Сатсанга, 2000. – 222 с.

*Фастовець О.О.,
студент 6 курсу
Національної академії СБ України*

СУБ'ЄКТИ, ОБ'ЄКТИ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН

Дослідження такого складного явища, як інформаційна безпека, може бути успішним лише за умови наявності розробленого понятійного апарату. Головною складовою цього апарату є система понять, завдяки яким розкриваються сутнісні моменти досліджуваного явища.

Безумовно, найголовнішим у цьому випадку є поняття інформації та інші, органічно пов'язані з ним поняття й терміни. Тому варто виокремити такий понятійно-логічний ланцюг.

Інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі [2].

Одним із різновидів інформації є інформація документована – інформація, що зафіксована на матеріальному носії, з реквізитами, які дозволяють її ідентифікувати.

Основними принципами інформаційних відносин є:

- гарантованість права на інформацію;
- відкритість, доступність інформації та свобода обміну нею;
- об'єктивність, достовірність, повнота і точність інформації;
- законність одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

Суб'єктами інформаційних відносин є [3, с. 24]:

- фізичні особи;
- юридичні особи;
- держава.

Суб'єктами інформаційних відносин, відповідно до законодавства України, можуть бути також інші держави, їх громадяни та юридичні особи, міжнародні організації й особи без громадянства.

Об'єктами інформаційних відносин є документовані або публічно оголошені відомості про події та явища у сфері політики, економіки, культури, охорони здоров'я, а також у соціальній, екологічній, міжнародній та інших галузях. У контексті цих відносин суб'єкти діють на об'єкти з метою задоволення своїх потреб.

Розглянемо такі базові терміни як “інформаційна безпека” та її різновиди. Інформаційна безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання, порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [1].

Очевидно, що це визначення як і сам Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки” не зовсім повні тому, що не передбачається розгляд різновидів інформаційної безпеки. До того ж у цьому законі дуже добре описані технічні аспекти інформаційної безпеки, але майже не приділено уваги інформаційно-психологічним аспектам.

Інформаційна безпека – стан захищеності об'єкта (особи, суспільства, держави, інформаційно-технічної інфраструктури), при якому досягається його нормальне функціонування незалежно від наявності внутрішніх і зовнішніх інформаційних впливів [4].

Таким чином, в сутнісному плані, інформаційна безпека є такий стан об'єкта, при якому стан інформаційного середовища, в якому він знаходиться, дозволяє йому зберігати здатність і можливість приймати і реалізовувати рішення згідно своїм цілям, направленим на прогресивний розвиток.

Це означає, що інформаційна безпека може досягатися як в результаті проведення заходів, направлених на підтримку інформаційного середовища в безпечному для об'єкта захисту стані, захист об'єкта від деструктивного впливу, так і шляхом зміцнення імунітету і розвитку здатності об'єкта ухилятися від деструктивного інформаційного впливу (в т.ч. за рахунок передбачення їх можливості). Отже, завдання забезпечення інформаційної безпеки держави полягає в тому, аби створити такі умови функціонування інформаційної інфраструктури (головним елементом якої є не комп'ютер, а людина), при

яких окремі громадяни, колективи, органи влади могли б приймати управлінські рішення і добиватися їх реалізації згідно цілям, направленим на прогресивний розвиток всього суспільства.

Література

1. Закон України “Про інформацію”, прийнятий Верховною Радою України 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 651; із змінами від 06.04.2000, ВВР. – 2000. – № 27. – Ст. 213; від 07.02.2002, ВВР. – 2002. – № 29. – Ст. 194; від 03.04.2003, ВВР. – 2003. – № 28. – Ст. 214.
2. Закон України “Про основи національної безпеки України” // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351. із змінами, внесеними згідно із Законом № 3200-IV (3200-15) від 15.12.2005. ВВР. – 2006. – № 14. – Ст. 116.
3. Марущак А.І. Інформаційне право: регулювання інформаційної діяльності : навчальний посібник / А.І. Марущак. – К.: Видавничий дім “Скіф”, КНТ, 2008. – 344 с.
4. Присяжнюк М.М. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти) : підручник / [Петрик В.М., Остроухов В.В., Присяжнюк М.М. та ін.; за заг. ред. С.Д. Скулиша]. – К.: КНТ, 2010. – 776 с. (Затверджено МОН України).

Цап С.О., Файдюк П.А.

*студентки 2 курсу магістратури факультет «Менеджмент»
Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки
Національної академії Служби безпеки України*

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА - ПРОПАГАНДА В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

На даний час, кожен з нас живе в суспільстві, якому дуже важливе здобуття інформації, можна сказати, що кожна людина має потребу в цьому. Як відомо, основним постачальником інформації є Інтернет. Якщо людуству потрібно терміново дізнатися новини, потрібну інформацію, вони відразу заходять в мережу. Дуже добре, що з кожним роком ми маємо прогрес в технологіях та можемо користуватися Інтернетом, виходячи з дому. Звісно, більшість часу людина проводить в соціальних мережах. Відповідно саме в соціальних мережах і розгортаються конфлікти, які є основою для пропаганди в соціальних мережах.

Проблеми захисту від агресорів, які володіють інформацією та навмисно намагаються завдати шкоди національним інтересам держави набувають все більшого значення. Соціальні мережі стали зброєю для ведення інформаційної війни. Суспільство може не лише за спілкуванням з друзями проводити час, але і стати жертвою методів маніпуляції. Маніпулювання має сильний вплив на свідомість людини в негативну сторону. 30 років тому Ноам Хомський – інтелектуал, писав про способи, які використовуються в ЗМІ для того, щоб маніпулювати думкою людства, серед них слід відзначити: відволікти увагу; створити проблему з нічого; стратегія послідовності; більше емоцій, ніж роздумів; тримати людей в невігластві; посилювати почуття провини. Ці способи можна побачити і на здійсненні операцій пропаганди в мережах, також використовуються по спілкуванні в коментарях. Молодь більш «продвинута» в користуванні технологіями і більшість з них знає функцію «фільтр», яка дозволяє контролювати інформацію, що має до них доходити в соцмережах.

Свою думку в Інтернеті виражають абсолютно всі та про все що завгодно (політика не є виключенням), не зважаючи про наслідки та вплив на почуття інших. Раніше публікували тільки актуальну та правдиву інформацію, зараз у пропагандистській війні публікують все, що забажають, але здебільшого негативну інформацію без фактів.

Як відомо, саме в цих мережах «ВКонтакте» та «Однокласники», які втратили активну аудиторію найбільше поширювали пропаганду та «тролінг». Метою тролінга є – виведення на негативні емоції співрозмовника. «Тролі» використовують грубий, саркастичний гумор для відстоювання інформації, який поширюється не лише на людей, а й на організації. Часто вони використовують і такий метод, як «флуд» - текст у великому обсязі, без сенсу.

Пропагандисти створювали багато публік, в яких був присутній грубий гумор, писали інформаційні новини, перевертаючи події, які сталися на Майдані, показували своє справжнє ставлення до нашої країни

та нації. Було створено багато «мемів» (жартівливі зображення), поширювали фейкову інформацію не лише в своєму пабліку, а по всьому Інтернету. Автори перекручували та змішували інформацію, іронізували та ці пости отримували тисячі лайків, коментарів та репостів.

Чому ж вони отримували таку популярність? Імовірно, людей приваблювали зображення і невеликий обсяг тексту на ньому, який швидко засвоюється в голові. Читаючи або дивлячись зображення, мало хто думає про те, що в них вкладено пропагандистський фактор. Це все має гарний вплив на суспільну думку, яка має сумнів з тієї чи іншої сторони. Активісти-пропагандисти враховують те, що ввечері більшість приходить додому, заходять до мережі, щоб відволіктися від проблем, відпочити і тому, велику кількість інформації відправляють саме тоді. Вплив на емоційний стан здійснено – мета досягнута.

«Перед пропагандистом завжди стоїть найскладніше завдання — як упакувати контент так, щоб він був споживаний. Якщо на продукті написано — «це антиукраїнська пропаганда, прочитайте її», на таке ніхто не зверне уваги, бо в читачів немає мотивації, — каже пан Шутов. — А коли йдеться про гумор, тут мотивація стає сама собою зрозуміла. Люди заходять в інтернет, щоб розслабитися, почитати щось смішне, й таким чином вони, власне, й споживають пропагандистський продукт. Ба більше, коли людина читає текст, щоб розслабитися й посміятися, вона відключає бар'єри розпізнавання маніпуляцій і стає більш придатною до маніпулятивних впливів. Один із принципів пропаганди — тотальність впливу: коли повідомлення доходять через газети, воду, яку ми п'ємо, одяг, який ми носимо, промови президентів і гумористичні сайти» - експерт із моніторингу російської пропаганди, програмний директор ГО «Детектор медіа» Роман Шутов. Зі слів Романа Шутова, поширення пропаганди в гумористичній формі є дуже зручною. Потрібно бути обачним та перевіряти інформацію, яку намагаються донести до людства. Російська пропаганда найбільше впливає на українців, які проживають в східних і південних областях, а також на тих, чий рівень доходів низький. Про це свідчать дані соціологів Київського міжнародного інституту соціології.

Підсумовуючи, можна сказати, що недостатньо підходів для ефективної боротьби з пропагандою, необхідно знайти нові ефективні рішення, здійснювати дослідження соціальних мереж, розробити проект вирішення проблеми. Потрібне забезпечення чітких дій контрпропагандистів, які повинні знати всі уразливі місця, якими користуються пропагандисти, визначення способу захисту. Важливо вивчити аудиторію на яку здійснюється вплив. Повідомити суспільство про наслідки пропаганди, пояснити про маніпулювання свідомістю.

Список використаних джерел:

1. Зеленін В.В. По той бік правди. Нейролінгвістичне програмування як зброя інформаційно-пропагандистської війни./ В.В.Зеленін. – Вінниця: ТОВ «Віндрук», 2014. –
2. Могилевская Г.И. Информационна война в социальных сетях /Г.И. Могилевская // . – 2015.
3. Соціальні мережі втрачають активність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ageofcomp.info/soft/32144-socialnye-seti-stremitelno-teryayut-aktivnyuyu-auditoriyu.html>). – 2015.

*Цап С.О., Файдюк П.А.
студентки 2 курсу магістратури факультет «Менеджмент»
Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки
Національної академії Служби безпеки України*

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА УКРАЇНА

Найбільш вагомий інформаційний вплив у світі сьогодні мають високорозвинені індустріальні країни, решта ж країн можуть стати жертвами такого впливу і втратити свою суверенність. Під такою загрозою сьогодні знаходиться і Україна. Можливість ведення інформаційної війни та застосування інформаційної зброї проти України особливо посилюється тепер, коли з'явилися необмежені можливості запозичення закордонних інформаційних технологій, різних технологічних засобів і програмного забезпечення, нетрадиційних каналів впливу інформації та несанкціонованого доступу до неї, полегшення умов ведення технічної розвідки, розширення оперативних можливостей контролю території України, виникнення електронного тероризму.

Звичайно спеціальні служби України мають у розпорядженні необхідні засоби і відомий досвід запобігання, перехоплення, перекручування, знищення витоків інформації в інформаційних та телекомунікаційних мережах і системах загальнодержавного призначення, але темпи удосконалення інформаційної зброї сьогодні, значно перевищують темпи розвитку технологій захисту на Україні, тим більше, сьогодні у нашій країні має місце невідповідність структури та змісту кримінального закону реально існуючим потребам інформаційного суспільства, такого роду прорахунки сприяють вдосконаленню способів та методів ведення інформаційної боротьби, що спрямовані на досягнення суспільно-небезпечних наслідків.

Щодо інформаційної війни, з якою Україна стикається сьогодні, потрібно відзначити таке:

- Ця війна повинна розглядатися у загальному контексті ситуації, що зараз склалася в країні, в умовах жорстокої боротьби за владу, світової економічної кризи та в рамках захисту власних державних інтересів.

- У цій інформаційній війні слід зазначити участь не двох, а більшого числа учасників, серед яких потрібно розглядати не лише Росію, але й країни західної Європи та міжнародні організації.

- Основну увагу Україна повинна приділяти двом фронтам: внутрішньому, на якому влада повинна припинити різного роду політичні бої, та зовнішньому, де є певні труднощі у взаєминах з деякими країнами та різними міжнародними організаціями в цілому.

Тому враховуючи один з принципів нашого суспільства "дозволено все те, що не заборонено законом", в сучасних умовах підвищує необхідність реформування законодавства з метою створення незалежної кримінально-правової бази для забезпечення інформаційної безпеки на Україні. До цієї проблеми професіонали з інформаційної безпеки намагаються привернути увагу вищого керівництва протягом уже тривалого часу, тому що це одна з проблем, зв'язаних з національною безпекою, вони закликають до комплексного підходу вирішення цієї проблеми, бо питання інформаційної безпеки сьогодні стоїть дуже гостро.

Таким чином, досвід війн та конфліктів історії світу показав, що будь-яка нова сфера діяльності людини перетворюється в сферу озброєної боротьби, такою зброєю стала сьогодні інформаційна, що передувала утворенню інформаційних воєн у суспільстві.

В загальному світ не стоїть на місці, технічний прогрес озброює сучасну людину не лише все новими, удосконаленими засобами виробництва та комунікації, але й засобами знищення самих себе та оточуючих. Сьогодні людство досягло такого прогресу, що контролювати деякі глобальні природні явища стало неможливим, екологічна зброя може штучно створювати урагани, бурі, цунами. В умовах такої війни гине багато людей, і якщо кожен з нас не задумається над такою проблемою, то в найближчому часі людина може просто знищити себе.

Інформатизація суспільства вже привела до багатьох необоротних процесів, які негативно впливають на суспільне життя, знищують духовність людини, її свідомість та розуміння, такий темп розвитку сучасності може привести до деградації людей, до їх нездатності мислити, відчувати, проявляти емоції, тобто перетворює людей на машини. Наукова фантастика неодноразово описувала такі процеси, і їх наслідками, і сьогодні ми на порозі того, що фантастика може стати реальністю.

Якщо ми правильно розуміємо усю важливість інформаційних проблем, то вже сьогодні повинні рухатися у напрямку їх подолання, адже інформаційна зброя здатна знищити найважливіше, що є у людини – її свідомість. Ми разом повинні працювати над створенням таких механізмів, які б змогли обмежити сферу дії насильства та розвивати в людей відчуття відповідальності за власні вчинки.

Досліджуючи інформаційні війни, я побачила, що їх дія стосується усіх сфер життя суспільства, і наслідки таких воєн є надзвичайно небезпечними, вони знищують духовні цінності суспільства, що може привести до руйнації соціуму як такого. І сьогодні країни світу повинні працювати над створенням нормативно-правової бази, яка б змогла врегулювати процеси інформатизації суспільства.

Список використаної літератури:

1. Інформаційна боротьба у воєнних конфліктах другої половини ХХ століття. Монографія. – К.:Альтерпрес, 2006. – 192 с.
2. Вилко В.М. Інформаційно-психологічне забезпечення Збройних сил США в локальних війнах і збройних конфліктах 1950-2000 рр. (Історичний аспект). – К.:НАОУ, 2005. – 216 с.
3. Резолюція „Досягнення у сфері інформатизації і телекомунікацій в контексті міжнародної безпеки” R 54149 (23.12.1999)